

РОБЪРТ ШЕКЛИ

КООРДИНАТИ НА ЧУДЕСАТА

Превод от английски: Емил Зидаров, 1982

chitanka.info

ЧАСТ I. ЗАМИНАВАНЕ

ГЛАВА 1

Денят беше рядко объркан. Като пристигна в кантората, Том Кармоди пофлиртува с мис Гибън, разреши си да възрази на самия мистър Уейнбок и цели петнайсет минути обсъжда с Блекуел шансовете на отбора по ръгби „Гиганти“. В края на деня започна да спори с мистър Зайдлиц, спореше яростно и без много-много да разбира за изчерпването на природните залежи и за безсъвестния натиск от страна на разрушителните фактори, към които причисли военните инженерни служби, туристите, огнените мравки и фабрикантите на хартия. Всички те — твърдеше той, — са виновни за унищожаването и на последните мили островчета от недокоснатата природа.

— Тъй, тъй, Томе — каза язвително Зайдлиц. — И това те вълнува! Нима?

Кого не вълнува? Него ли?...

А мис Гибън — привлекателна, млада, с изящна брадичка, изведнъж каза:

— О, мистър Кармоди, мисля, че не бива да говорите такива неща!

Какви бяха тия такива неща и защо ѝ ги бе говорил, Кармоди тъй или иначе не може да си спомни. И върху душата му легна неосъзнат и неопростен грях.

А началникът му, пухкавият и мекичкият мистър Уейнбок, каза неочаквано:

— Слушайте, Том! Струва ми се, че в думите ви има нещичко. Ще се опитам да ги анализирам.

Кармоди обаче сам разбираше, че в думите му няма никакъв смисъл и че не си струва да бъдат анализирани.

Високият, насмешлив Джордж Блекуел, който умееше да говори без да вдига горната си устна, и той рече:

— Мисля, че си прав, Кармоди, честна дума. Ако преместят Вос от полузащитник в нападение, ще видим истински пас...

А Кармоди, след най-подробни размишления, стигна до извода, че това няма да промени нищо.

Кармоди беше спокоен човек с чувство за хумор, главно меланхоличен. Ръст и самомнение — малко над средното. Убежденията му бяха нестабилни, затова пък намеренията — винаги най-добрите. И май че беше склонен към тъга. Впрочем тя често се сменяше с изблици на възбуда, тоест беше циклотимик — високите мъже с остър поглед и с прадеди ирландци по правило са циклотимици след тридесетте.

Играеше прилично бридж, макар да недооценяваше майсторството си. Смяташе се за атеист, но по-скоро по инерция, отколкото по убеждение.

Беше роден под знака Дева под управлението на Сатурн, намиращ се в Слънчев Дом. Прекланяше се пред героичното — показваха го звездите в Дома на Талантите. Само едно нещо говореше за изключителност: върху него тегнеше общочовешко клеймо — беше едновременно и предсказуем, и неподвластен на съдбата. Шаблонно чудо!

Кармоди напусна кантората в 5,45 и слезе в метрото. Там го блъскаха и мачкаха други страдалци, с ума си той им съчувствуваше, но раменете им го възмущаваха.

Излезе на 96-ата улица и измина пеш няколко квартала до жилището си на булевард Уест-Енд. Портиерът го приветствува весело, момчето от асансьора му кимна дружески. Кармоди отвори вратата на жилището си, влезе и легна на кушетката. Жена му караше отпуската си в Майами, затова можеше да си сложи безнаказано краката върху мраморната масичка.

Миг по-късно се разнесе гръм и в стаята замириса на мълния. Кармоди седна и кой знае защо се поокашля. Гърмът еча няколко секунди, след това затръбиха тръби. Кармоди набързо свали краката си от мраморната масичка. Тръбите млъкнаха, смениха ги напети звуци на гайда. Отново трясна мълния и в сиянието ѝ се появи човек.

Човекът беше среден на ръст, набит, в златисто сако и оранжеви панталони. Лице като лице, но без уши. Той излезе две крачки напред, спря, протегна ръка в пространството и разгърна свитък — така грубо, че бая го раздра. Прочисти гърлото си — звукът приличаше на силен удар на топка — и каза:

— Привети.

Кармоди не отвърна, беше онемял.

— Ние дойдохме — каза чужденецът, — като неочакван отговор на неизразимото жадуване. Вашето. А на другите хора? Не, не е тъй. Става ли, а?

Пришелецът чакаше отговор. Кармоди си доказа с известни само нему средства, че всичко става именно с него, и то в действителност. И попита, както му е редът:

— За бога, какво значи това?

Чужденецът каза, усмихвайки се:

— То е за вас, Кар-Мо-Ди-и. От олука „това, което е“ ви се представя малка, но забележителна порция от „това, което може да бъде“. Весело нали? Уточнявам: вашето име води до останалото. Случайността е реабилитирана. Розовата неопределеност радва със своите целителни устнички, а овехтялото Постоянство отново е заключено в Пещерата на Неизбежността. Нима това не е причина за? А защо вие не?

Съвсем успокоен от бърканицата Кармоди стана. Неизвестното престава да бъде страшно, когато стане досадно.

— Кой сте вие? — попита Кармоди.

Чужденецът разбра въпроса и усмивката му угасна. Той промърмори по-скоро на себе си: „Ама че мъгляви кривулици! Пак са ме пратили за зелен хайвер! Можеше да се блъскам кой знае до кога! Не умеят ли един път да се прицелят както трябва? Нищо, ще се преправя, ще се приспособя, ще оправя работата...“

Пришълецът натисна пръсти към главата, даже ги вкара към пет сантиметра. Те затрептяха, сякаш свиреше на малко пиано. И в същия миг чужденецът се преобрази в нисичък, плешив човек с издута чанта, чадър, бастун, списание и вестник.

— Така по-добре ли е? — попита той. И сам си отговори: — Да, виждам. Всъщност трябва да ви се извиня за небрежната работа на нашия Център за Наподобяване. Само преди една седмица се появих в Сигма IV във вид на гигантски прилеп с Уведомление в уста. И чак тогава видях, че моят адресат е от вида на водните лилии. А преди два месеца (употребявам, разбира се, местният еквивалент за време) при мисията ми до Фагмата на Стария Свят онези глупаци от

Наподобяването ме оформиха като четири моми, докато правилната форма беше...

— Не разбирам нито дума — прекъсна го Кармоди. — Бъдете любезен да обясните какво значи всичко това.

— Разбира се, разбира се — рече чужденецът. — Но позволете ми да проверя местните термини. — Той затвори очи и отново ги отвори. — Странно, много странно — измърмори той. — От вашите думи, образно казано, не мога да сглобя склад за моята продукция. Но кой съм аз, за да преценявам? Неточностите могат да бъдат естетически приятни. Въпрос на вкус.

— Какво искате да кажете? — отново попита Кармоди със заплашителен бас.

— Това е Интергалактическа Лотария. И вие, сър, спечелихте първата награда. Нали изложението ми съответствува на външността ми?

— Не, не съответствува — каза Кармоди. — И не зная за какво намекувате.

По лицето на чужденеца плъзна съмнение и веднага изчезна, като че ли го изтриха с гума.

— Не знаете? Разбира се. Вие, предполагам, сте изгубили надежда за печалба. И сте я избили от съзнанието си, за да избегнете вълненията. Какво нещастие е, че дойдох при вас по време на умствена летаргия! Но ние нямаме намерение да ви причиним вреда, уверявам ви. Документите ви под ръка ли са? Боя се, че не. Тогава ще ви обясня. Вие, мистър Кармоди, спечелихте награда в Интергалактичната Лотария. Селекторът на Случайността за Част IV, клас 32 на Жизнените форми изтегли вашия номер. Наградата ви е много красива, уверявам ви, и ви очаква в Галактичния Център.

Сега Кармоди осъзна, че разсъждава приблизително така: „Или съм се побъркал, или не съм. Ако съм, значи блънувам и трябва да се обърна към психиатър. Но тогава ще се окажа в идиотско положение, защото ще се мъча в името на смътни доводи на разсъдъка да отричам това, което виждам и чувствавам. А то е тежка работа. При това мога да се объркам и толкова да се заплетам в безумието, че в края на краищата нещастната ми жена ще бъде принудена да ме вкара в болница. От друга страна, ако сметна блънуването за реалност, мога да свърша в болница.“

Ако ли пък не съм се побъркал, значи всичко е действителност. И това, което става, е единствена по свой характер случайност, приключение от най-висш сорт. Очевидно — такава е работата — във Вселената има същества, превъзхождащи по разум хората. Съществата си устройват лотарии, където имената се падат по жребий. (Те сами признаха, че го вършат. Не виждам причина защо лотарията да не е съвместима с висшите форми на разум.) Възможно е за пръв път да са включили в лотарията и Земята. В играта спечелих аз. Такава награда може да ми донесе богатство, име, жени или знание, с една дума неща, които си струва да притежаваш.

Затова е много по-изгодно да повярвам, че не съм се побъркал, редно е да отида с този джентълмен и да си получа наградата. Ако греша, ще се озова в болница. Тогава ще се извиня на лекарите, ще им докажа, че съм разбрал всичко и ще изляза на свобода.“

Ето, тъй разсъждаваше Кармоди и затова дойде до такова заключение. Изводът не е изненадващ. Много малко хора (с изключение на побърканите) ще отдадат приоритет на хипотезата за безумието, а не на хипотезата за сензационното събитие.

Разбира се, в разсъжденията на Кармоди имаше и грешки. Понататък те щяха да доведат до беди. Но трябва да се каже, че е хубаво дето Кармоди въобще можеше да разсъждава при такива обстоятелства.

— Не зная добре какво трябва да сторя — каза той на Пратеника. — Има ли някакви условия за моята Награда? Трябва ли да направя нещо или пък да заплатя?

— Никакви условия няма — рече Пратеникът. — Във всеки случай нищо, достойно за споменаване. Чиста Награда. Каква Награда ще бъде тя, щом има условия? Ако я приемате, трябва да дойдете с мен в Галактическия Център. Дори самият Център си струва пътуването. Там ще ви я връчат. След това да си я занесете у дома. Ако ви трябва помощ за обратния път, естествено ще ви окажем съдействие в рамките на възможностите ни.

— Това ме задоволява напълно — каза Кармоди със същия тон, с който Наполеон реагира, когато му показали разположението на войските на маршал Ney под Ватерло. — И как ще отидем?

— Ето така — каза Пратеникът. И въведе Кармоди в закрыта зала, а оттам с трясък — в пространствено-временния континуум.

Всичко останало беше проста работа. За миг индивидуално време Кармоди и Пратеникът се озоваха в Галактическия Център, като преодоляха внушително разстояние.

ГЛАВА 2

Пътуването беше кратко, продължи не повече от миг плюс микросекунда на квадрат; нямаше събития, защото никакви факти не могат да се вместят в толкова тънкостенен отломък от продължителността. Затова след прехода, за който нищо не би могло да се каже, Кармоди видя около себе си широките площи и чудноватите постройки на Галактическият Център.

Той просто стоеше и гледаше. Прие за сведение между впрочем, че над главата му обикалят три помръкнали слънца-джуджета. Видя дървета, които дърдореха непонятни заплахи на зеленоперестите птици. Забеляза и някои други неща, но не успя да ги запомни поради недостатъчни земни аналози.

— Как ви харесва нашият Галактически Център? — попита Пратеникът.

— Впечатлява — каза Кармоди.

— И аз смятам така — потвърди Пратеникът. — Нашият Център е построен специално, за да прави впечатление. Както виждате и както трябва да се очаква, архитектурата е нециклопична, типично административен стил, лишен от всякакви естетически принципи.

— В тези плаващи в небето стъпала има нещо — забеляза Кармоди.

— Сценично е.

— И тези огромни здания...

— Да, дизайнерът е използвал удачно съчетаването на развиващи се криви с изчезващи точки в промеждутъците — каза Пратеникът с тон на познавач. — А така също е използвал изкривяването на времето, за да внуши благоговение. По моему — много мило. Оформлението на онази група здания там горе, ще ви бъде интересно да узнаете, е крадено изцяло от вашата планета, от изложбата „Дженеръл Моторс“. Беше признато като изключителен пример за примитивен квазимодернизъм: причудливост и изнеженост са основните му черти. А тези разпалени огънове пред Плаващия Мултинебостъргач са най-чист галактически барок.

— Къде ще си получа моята Награда? — попита Кармоди.

— Тук, надясно — каза Пратеникът. И го поведе през две измишльотини с кули към малък, едва забележим правоъгълен дом.

— Работата си вършим тук — продължи той. — Последните изследвания показаха, че правоъгълната форма успокоява нервните синапси на много организми. Гордея се много с това здание, защото аз съм изобретателят на правоъгълника.

— Глупости! — каза Кармоди. — Ние знаем правоъгълника от незапомнени времена.

— А кой, мислите, ви е донесъл първия правоъгълник, а? — попита Пратеникът язвително.

— Струва ми се, че тук няма много неща за изобретяване.

— Тъй ли? — отново попита Пратеникът. — Това показва колко малко знаете. Вие приемате сложността за творческо самоизразяване. Знаете ли, че природата никога не е създавала правилен правоъгълник? Квадратът е очевидно нещо, това е ясно. За незапознатия с проблемите може да изглежда, че правоъгълникът е произлязъл естествено от квадрата. Но не е така. В действителност еволюционното развитие на квадрата води до кръг.

Очите на Пратеника помръкнаха. Със спокоен и чужд глас той каза:

— Години знаех, чувствувах, че е възможно да има друго развитие на идеята за квадрата... Правилността е приятна, но не свръх мярката. Как да се видоизмени това изтощаващо мозъка еднообразие, като се запази очевидната периодичност? И изведнъж — решение! Беше внезапен изблик на озарение. Да се мени дължината на успоредните страни — ето какво е нужно. Тъй просто и тъй трудно! Треперейки, опитах. И когато се получи, признавам си, просто полудях. Цели дни и седмици конструирах правоъгълници с различни размери, с различен вид, всички правилни, но различни. Наистина, станах рог на изобилието от правоъгълници. Бяха потресаващи дни.

— Представям си — рече Кармоди. — А след това, когато работата ви беше призната?

— Потресаваща реакция — каза Пратеникът. — Минаха обаче столетия, преди да започнат сериозно да прилагат моите правоъгълници. „Забавно е — казваха ми, — но като отmine сензацията, какво ще ви остане? Ще остане един несъвършен квадрат,

нищо повече.“ Аз страдах от неразбирането. В края на краищата възгледите ми победиха. Днес в Галактиката има повече от 70 милиарда правоъгълни структури. Всяка от тях води началото си от моя пръв правоъгълник.

— Виж ти! — рече Кармоди.

— Както и да е, пристигнахме — каза Пратеникът. — Вървете надясно! Кажете нужните данни и ще получите Наградата.

— Благодаря — каза Кармоди.

Той влезе в стаята. За едно мигване на окото ръцете, краката, тялото и шията му бяха хванати здраво от стоманени ленти. Висока мрачна личност с ястребов нос и белег от рана на лявата буза се насочи към Кармоди със странен израз: убийствената веселост се съчетаваше с любезна печал.

ГЛАВА 3

— Ей, какво става? — извика Кармоди.

— И тъй — рече мрачната личност, — престъпникът сам се навря на ешафода. Погледни ме, Кармоди! Аз съм твоя палач. Сега ще заплатиш за престъпленията си против човечеството и греховете към самия себе си. Разреши ми да добавя, че това е само предварително наказание, което няма да бъде взето под внимание при произнасянето на окончателната присъда.

Палачът измъкна от ръкава си нож. Кармоди глътна камъка, който беше заседнал на гърлото му, и отново придоби членоразделна реч.

— Стойте! — извика той. — Не съм тук за екзекуция.

— Знаем, знаем! — рече успокояващо палачът, побутвайки с острието шийната вена на Кармоди. — Имаш ли да кажеш още нещо?

— Но това е истина — развика се Кармоди. — Помислих, че ще получа Награда.

— Какво? — попита палачът.

— Награда, проклет да сте дано! Награда! Попитайте Пратеника. Той ме доведе, за да получа наградата си.

Палачът го изгледа внимателно и се отдръпна с вид на невинно агне. Той щракна превключвателя на таблото. Металните ленти се превърнаха в серпантини. Черната дреха на палач — в бял костюм на Администратор. Ножът стана писалка. На мястото на белега се появи мастна бучица.

— Всичко е наред — каза без сянка на съжаление бившият палач, а сега Администратор. — Предупреждавах ги да не обединяват Службата за Дребни Престъпления с Бюрото на Лотарията. Но не ме слушат. Тъй им се падаше, да ви убия. Ама че смях щеше да падне, а?

— На мен нямаше да е до смях — каза Кармоди, треперейки.

— Добре де, няма защо да се тъжи за непролята кръв — каза Администраторът. — Ако вземем под внимание всички обстоятелства, ще изтощим обстоятелствата, за да могат всички да вземат под внимание... Какво казах? Впрочем, това няма значение. Изречението е

построено правилно, даже ако думите не са верни. Вашата Награда е тук някъде.

Той натисна копче на същото табло. Веднага в стаята се материализира масивна кантонерка, за миг тя увисна във въздуха на височина две стъпки от пода, след това падна с трясък. Администраторът започна да отключва чекмеджетата и да вади хартии, сандвичи, индига, регистрационни карти и огризки от моливи.

— Тук трябва да е — рече той с нотка на отчаяние. Натисна друго копче върху приборната дъска. Кантонерката изчезна, а заедно с нея и дъската.

— Проклятие, аз съм купчина нерви! — каза Администраторът. Протегна ръка във въздуха, намери нещо и го натисна. Очевидно и това не беше нужното копче, защото този път с предсмъртен стон изчезна самият Администратор. Кармоди остана сам.

Той чакаше, като си пееше фалшиво. След това Администраторът изникна отново, при това не изглеждаше по-зле, отколкото до своя неуспешен експеримент, ако не се счита синината на бузата му и известна тъга в очите. Под мишницата носеше малък пакет в ярка обвивка.

— Моля за извинение, загдето се забавих — каза той. — Нищо не става както трябва веднага.

— Знам — рече Кармоди. — Но предполагам, че в Галактическият Център...

— Вие провинциалистите сте еднакви — уморено отвърна Администраторът. — Изпълнени сте с безпочвени мечти за ред и съвършенство, а те са идеализирана проекция на вашата собствена непълноценност. Време е да научите, че колкото е по-висш разумът, толкова по-сложно е всичко. Може би сте слушали за теоремата на Холджи: редът е най-примитивното и произволно групиране на обектите в хаоса на Вселената. И ако разумът и силата на съществуването се приближава към максимум, неговият коефициент на контрол се приближава към нула в съответствие с пагубната геометрична прогресия от броя на обектите, подлежащи на осмисляне и контрол, за разлика от аритметично прогресивното схващане...

— Никога не съм мислил за това — каза вежливо Кармоди. Но вече беше започнал да чувства досада от наперените държавни служители в Галактичния Център. За всичко имаха отговор, а

всъщност те просто не работеха както трябва, прехвърляйки вината върху космическите закони.

— Да, всичко това е вярно — продължи Администраторът. — Вашето мнение (позволих си волността да прочета мислите ви) е добре обосновано. Да, ние сега работим механично, лекомислено и даже неправилно. Важни документи не лежат на мястото си, машините функционират лошо, забравят се цели планетни системи. Но какво би било без нас? Някой трябва да контролира Галактиката, иначе всичко ще отиде по дяволите. И кой ще я контролира, ако не ние?

— Нима не можете да построите машини за тази цел? — попита Кармоди.

— Машини! — възкликна Администраторът презрително. — Даже най-добрите от тях приличат на учени идиоти. Те стават само за мъчителни праволинейни заръки, например обзавеждането на звездите или разрушаването на планетите. Но заръчайте им нещо по-трудно, например да утешават вдовица, и те веднага ще се разлетят на парчета от пресилване, а от етика разбират по-малко от новородено. Все пак най-добрият принцип на разума е самият разумен живот.

Администраторът се усмихна самодоволно с усмивка на създател на афоризъм. На Кармоди се прииска да го чукне по чипия нос, вирнат като на куче. Но се въздържа.

— Ако сте свършил с лекцията — каза той, — бих желал да получа Наградата.

— Както искате — рече Администраторът. — Уверен ли сте, че искате да я получите.

— Има ли някакви причини, за да не я ща?

— Нищо конкретно — каза Администраторът. — Но въвеждането на нов герой в роман е винаги свързано с всевъзможни последствия.

— Ще си опитам щастието — усмихна се Кармоди. — Нека да бъде Наградата.

— Добре — каза Администраторът. Той извади от задния си джоб голям бележник и сътвори молив. — И тъй, отначало трябва да попълним картичката. Вашето име е Кар-Мо-Ди-и; вие сте от планетата 73С, система ВВ454С252, Ляв Квадрант, Местна Галактическа система от К по С и сте избран по жребия между два милиарда претенденти. Вярно ли е?

— На вас това е по-добре известно — каза Кармоди.

— Ще изпусна описанието — продължи Администраторът, — понеже вземате Наградата на свой риск.

— Разбира се, изпускате го! — съгласи се Кармоди.

— Има още — раздел за Определяне Хранителността и параграф за Взаимно Несъответствие на Понятията между вас и Бюрото за Лотария на Галактичния Център и параграф за Безотговорна Етика и, разбира се, Определител на Крайните Срокове за Наследяване. Но всички те са стандартни правила, вероятно ще им се подчинявате...

— Разбира се, защо не? — каза Кармоди, чувствайки как главата му се върти. Нямахте търпение да види как изглежда Наградата на Галактическият Център. Искаше само едно — да приключи бюрокрацията.

— Много добре — каза Администраторът. — Сега подпишете тук под текста на мисленочувствената графа.

Без да разбира напълно какво прави, Кармоди помисли: „Да, приемам Наградата при всички установени условия“. Графата порозовя.

— Благодаря — рече Администраторът. — Контрактът символично засвидетелствува съгласие. Приемете поздравления, Кармоди, и ето ви Наградата.

Той връчи пакетчето с веселата обвивка. Кармоди измърмори благодарност и нетърпеливо започна да го развива. Но не успя да го направи поради внезапното грубо нахлуване. В стаята се втурна безкос дребосък в святкащи дрехи.

— Ха! — завика той. — Хванах ви на местопрестъплението, кълна се във всички клутени. Вие искахте да офейкате с него?

Дребосъкът се нахвърли към Наградата. Кармоди вдигна кутийката над главата си.

— Какво ви е нужно? — попита той.

— Нужно? Нужна ми е Наградата, какво друго? Аз съм Кармоди.

— Не, не сте Кармоди — каза Кармоди. — Аз съм Кармоди.

Малкият човек се спря и се втренчи в него.

— Вие претендирате, че се казвате Кармоди?

— Не претендирам. Аз съм си Кармоди.

— Кармоди от планетата 73С?

— Не зная какво е това 73С — каза Кармоди. — Ние наричаме планетата си Земя.

Дребосъкът продължи да го разглежда. Яростта по лицето му се смени със съмнение.

— Земя? — попита той. — Тя член ли е на Члзерианската Лига?

— Не, доколкото ми е известно.

— Може би принадлежи към Асоциацията на Независимите Планетовладетели? Или на Звездния Кооператив Скеготайн? Или се числи към Амалгамираните Планети-Двойници? Не? Вашата планета въобще член ли е на някаква надзвездна организация?

— Мисля, че не.

— Тъй си и знаех — каза малкият Кармоди. Той се обърна към Администратора. — Вижте го, вие, идиот такъв! Погледнете тази твар, на която се готвите да връчите моята Награда. Погледнете тези мътни свински очички, животинските му челюсти, роговите нокти.

— Минутка! — прекъсна го Кармоди. — Нямате право да ме оскърбявате!

— Да, виждам — съгласи се Администратора. — Действително не го бях разгледал досега. Не очаквах, че...

— Проклятие! Защо? — възкликна космическият Кармоди. — Защо ни един от вас не откри веднага, че това същество не е от 32-и клас на жизнените форми? Фактът е налице, такъв тип даже не може да се доближи до 32-и клас. Той не е дошъл още до галактическия статус! Вие сте съвършен идиот, връчили сте моята Награда на нищожество, на същество извън класацията, на парий...

ГЛАВА 4

— Земя! Земя! — разсъждаваше дребничкият Кармоди. — Сега си спомням това име. Има една нова наука за изолираните светове и за особеностите на развитието им. Земята се споменава там като планета, населена с маниакално свръхпродуктивни видове живот. Манипулация с веществото в най-изостанал вариант. Опитват се да преживяват за сметка на реакумулацията на собствените си отпадъци. Накратко, Земята — това е болно място във Вселената. Мисля, че е отпаднала от Всегалактическия план заради Хроническа Несъвместимост. В бъдеще ще бъде реконструирана и превърната в разсадник за нарциси.

На всички стана ясно, че е извършена трагична грешка. Обвиниха в сквернодействие Пратеника — той не отрече очевидното. Администраторът — напротив, твърдо отстояваше невинността си, основавайки се на уважителни причини, които впрочем никой не уважи.

А Лотарийният Компютър, който бе извършил грешката, единствен от всички, вместо да се извинява и оправдава, не само си призна грешката, но даже явно се гордееше с нея.

— Аз съм направен — каза Компютърът, — с минимални отклонения от нормите. Проектиран съм да изпълнявам сложни и точни операции, допускащи не повече от една грешка на пет милиарда действия.

— Е, и какво? — попита Администраторът.

— Изводът е ясен: програмиран съм с грешка и сега изпълних това, за което съм програмиран. Вие трябва да помните, джентълмени, че за машината грешката има етично значение, да, изключително етично значение. Всеки опит да бъде създадена идеална машина би било богохулство. В живите същества, даже в ограничено живата машина, непременно е вградена грешка. Това е един от малкото признаци, отличаващи живота от мъртвото. Ако не грешахме никога, щяхме да бъдем безлични, отвратителни и безсмъртни. И ако грешката не беше програмирана, заложен в нас от висшата проектна сила, щяхме да сквернодействаме спонтанно, за да демонстрираме

трохичката свободна воля, която сега притежаваме като живи същества.

Лотарийният Компютър говореше за свещени неща. Чужденецът Кармоди изтри сълза и каза:

— Не мога да възразя, макар и да не съм съгласен. Правото да бъдеш неправ е основно в Космоса. Машината постъпи високонравствено. Но останалите говориха глупости.

— Това е нашата неотменима привилегия — напомни му Пратеникът. — Небрежността при изпълняване на задълженията е наша религиозна форма на грешене, форма скромна, но не и за презиране.

— Бъдете така добри да ме пощадите от вашата сладкодумна религиозност — каза галактическият Кармоди. — А ти — продължи той, обръщайки се към земния Кармоди. — Ти чу ли какво се говори тук? Долови ли нещо с първобитното си мозъче?

— Разбрах — каза Кармоди твърдо.

— Тогава ти знаеш, че Наградата е мое, а не твое право. И така, сър, длъжен съм да изискам и изисквам да ми я връчите.

Кармоди беше склонен да го направи. Беше уморен от приключението си и не чувствуваше непреодолимо желание да отстоява Наградата. Искаше да си бъде у дома, да похапне, да обмисли всичко, което му се бе случило, да изпие чашка кафе и да изпуши цигара. Разбира се, приятно би било да задържи и Наградата, но очевидно играта не си струваше. И Кармоди беше готов да предаде кутийката, когато изведнъж чу тих шепот:

— Не го прави!

Кармоди се огледа бързо и разбра, че гласът излиза от кутийката с веселата обвивка. Говореше Наградата.

— Хайде, хайде! — каза оня Кармоди. — Не се мотай. Имам бърза работа.

— Да върви по дяволите! — рече Наградата на Кармоди. — Аз съм твоя Награда. Нямаш основание да ме даваш.

— Наградата не е ваша — обяви Кармоди. — Името ми е избрано от авторитетен специалист, а именно от Лотарийния Компютър. Упълномощеният Пратеник ми донесе известието и Администраторът — официално лице — ми връчи тази Награда. И

така, всички отговорни разпоредители, а и самата Награда, ме считат за законен получател.

— Браво, ама че му го каза! — прошепна Наградата.

— Но, драги сър, вие сам чухте, че Компютърът призна грешката си. И по вашата собствена логика...

— Това обстоятелство се нуждае от обсъждане — каза Кармоди. — Компютърът не призна грешката за грешка, сиреч за акт на лекомислие и недовиждане. Въпросната грешка, по негово собствено твърдение, е предвидена, грижливо запланувана и точно изчислена в името на естетически и религиозни мотиви, внушаващи всеобщо уважение.

— Считайте, че машината е сгрешила преднамерено — промърмори Кармоди. — Но да се задържа Наградата, значи да се задълбочи постъпката...

— Ха! — възкликна Кармоди, увлечен от спора. — Грешката съществува само в своите последствия — само те ѝ придават значение. Неувековечената грешка не може въобще да се разглежда като грешка. Грешката, това е просто знак за висше озарение. И освен това ще ви кажа още, че за мен не е голяма загуба да дам Наградата, защото не познавам стойността ѝ. Но това ще бъде голяма загуба за благочестивата машина, за този прилежно законопослушен компютър, който, преминавайки през безкрайния ред от пет милиарда правилни действия, търпеливо е чакал възможността да прояви своето от бога дадено несъвършенство.

— Чуйте! Чуйте! — извика Наградата. — Браво! Ура! Добре казано!

Кармоди скръсти ръце и погледна към смутения противник. Беше горд със себе си.

— Ти говориш смислено — каза онзи Кармоди неохотно. — Но Наградата ще бъде моя.

— Няма да бъде.

Очите на чужденеца светнаха зловещо. Администраторът и Пратеникът бързо се оттеглиха встрани, а Компютърът се измъкна от стаята, като мърмореше: „Непреднамерената грешка е ненаказуема“. Кармоди не отстъпи, защото нямаше къде. Наградата прошепна: „Отваряй си очите!“ И се сви в кубче със страна не повече от един дюйм. От ушите на чужденеца се разнесе бръмчене, над главата

избухна виолетов пламък. Той вдигна ръце: капки разтопено олово полетяха от краищата на пръстите му. Беше ужасен. Кармоди неволно затвори очи.

И не се случи нищо. Кармоди отново отвори очи.

За тази частица време онзи Кармоди очевидно беше премислил — сега той се усмихваше приветливо:

— След зряло размишление — каза той лукаво, — реших да се откажа от правата си. Това, което ти се иска, не става веднага, особено в такава неорганизирана Галактика като нашата. Може да се срещнем, може и да не срещнем, Кармоди. Не зная кое за вас е по-добро. Прощавайте, Кармоди, и щастливо пътуване.

С това иронично пожелание чужденецът изчезна. Кармоди намери този финал странен, но ефектен.

ЧАСТ II. КЪДЕ?

ГЛАВА 5

— Е, добре — каза Наградата. — Нека да бъде, каквото ще бъде. Надявам се, че виждаме този урод за последен път. Хайде да си вървим, Кармоди!

— Чудесна идея! — каза Кармоди. — Пратенико, искам да си вървя у дома.

— Естествено желание — съгласи се Пратеникът. — И даже свидетелствува за правилно ориентиране. Бих казал даже, че трябва да се отправите в къщи, и то колкото може по-скоро.

— Добре де, отпратете ме в къщи.

Пратеникът поклати глава.

— Това не е моя работа. Бях длъжен само да ви доставя тук.

— Тогава чия работа е?

— Ваша, Кармоди — каза Администраторът.

Кармоди почувствува, че се дави. Той започна да разбира защо Кармоди така лесно му отстъпи Наградата. Той каза:

— Слушайте, съвестно ми е да ви затруднявам, но наистина имам нужда от помощ.

— Добре — каза Пратеникът. — Дайте координатите на вашия дом и ще ви доставя там.

— Координатите? Понятие нямам от координати. Моята планета се нарича Земя.

— Било Земя, било Зелено Сирене, няма значение. Ако искате да ви помогна, нужни са ми координати.

— Но вие бяхте вече там — каза Кармоди. — Вие идвахте на Земята и ме взехте от там.

— Тъй ви се струва — каза Пратеникът търпеливо. — В действителност се отправих в точката, чиито координати ми даде Администраторът, а той ги получи от Лотарийния Компютър. Бяхте там и ви доведох тук.

— Не можете ли да ме изпратите по същите координати?

— Мога, и то с най-голяма леснина, но няма да намерите нищо. Галактиката, знаете ли, не е статична. Всичко в нея се движи: всеки

предмет със своя скорост, по свой път.

— Можете ли да изчислите отново координатите на Земята?

— Аз не мога дори да събера стълбица от цифри — каза Пратеникът гордо. — Талантите ми са други.

Кармоди се обърна към Администратора:

— А бие не можете ли? Или Лотарийният Компютър?

— И аз не съм майстор в събирането — каза Администраторът.

— А аз мога да смятам великолепно — обяви Компютърът, втурвайки се. — Но моите функции са ограничени с избора на печеливши в Лотарията и определяне на местонахождението им в границите на допустимите грешки. Установих вашето местоположение и затова сега сте тук. Обаче интересната теоретична работа за изучаване координатите на вашата планета в даден момент ми е противопоказна.

— Може би ще го направите за лична услуга? — замоли се Кармоди.

— Не съм програмиран да правя услуги — възрази Компютърът.

— Не мога да правя услуги и да диря вашата планета, както не мога да варя яйца или да изтърбуша свръхнова звезда.

— Никой ли не може да ми помогне?

— Не се отчайвайте — каза Администраторът. — Има „Служба Помощ за Пътниците“, тя ще организира всичко за минутка. Сам ще ви заведе там. Дайте координатите на дома си.

— Не ги зная.

Последва кратко мълчание. Пратеникът го наруши:

— Че кой би могъл да знае адреса ви, след като сам не го знаете? Тази Галактика може и да не е безкрайна, но все пак е достатъчно голяма, за да се счита на практика безкрайна. Същество, което не знае своето Местожителство, не бива да напуска дома си.

— Нямах и понятие от Местожителствата.

— Можехте да попитате.

— И през ума не ми мина. Слушайте, трябва да ми помогнете. Толкова ли е трудно да се изясни накъде е отишла моята планета?

— Невероятно трудно е — каза Администраторът. — „Къде“ е само една от трите координати. Трябват ни още две: „Кога“ и „Коя“. Наричаме ги „Три К“ планети.

— Нямам нищо против, наричайте ги Зелено сирене, ако щете!
— внезапно избухна Кармоди. — Как другите намират пътя си за дома?

— Използват наследствения си инстинкт на гнездото — каза Пратеникът.

— Че къде ще има той инстинкт за гнездо? — намеси се Наградата с негодувание. — Момчето никога не е излитало от родната планета.

— Правилно. — Администраторът изтри уморено лицето си. — Ето какво става, когато си имаш работа с низши форми на живот. Да бъде проклета тази машина и благочестивата ѝ грешка.

— Една на пет милиарда — каза Компютърът. — Честна дума, не искам твърде много.

— Никой не обвинява вас — въздъхна Администраторът. — Никой никого не вини. Но трябва да решим какво да правим с него. Може би да го пречукаме и да приключим?

— Е-ей! — извика Кармоди.

— О кей! Съгласен съм — каза Пратеникът.

— Което е за вас о кей, и за мен е о кей — присъедини се машината.

— Аз не влизам в сметката — каза Наградата. — В дадения случай не мога да се намесвам, но ми се струва, че в идеята има нещо не в ред.

Кармоди произнесе страстна реч за това, че не иска да умира и не бива да бъде убиван. Той призова най-добрите чувства у своите съдии и настоя за честна игра. Но заявлението му беше признато за пристрастно и бе зачеркнато от протокола.

— Чакайте — каза Пратеникът неочаквано. — А какво бихте казали за тази идея? Няма да го убием. Дайте искрено и в пълна степен на възможностите ни да му помогнем да се върне жив и здрав в къщи, със здрав разум и твърда памет.

— Звучи добре — съгласи се Администраторът.

— По такъв начин — продължи Пратеникът — ние ще проявим образец на най-висше милосърдие, при това още по-безценно, защото ще бъде напразно, тъй като по всяка вероятност клиентът ни ще бъде убит по пътя.

— И да побързаме — каза Администраторът, — докато не са го убили, докато приключим разговора.

— За какво става дума? — попита Кармоди.

— После ще разбереш — прошепна Наградата. — Ако, разбира се, за теб съществува още „после“. Ако намерим време, ще ти разкажа потресаващата си история.

— Пригответе се, Кармоди! — изрече Пратеникът.

— Струва ми се, че съм готов — каза Кармоди.

— Готов или не — махай се!

И Кармоди се махна.

ГЛАВА 6

На Кармоди се струваше, че самият той стои неподвижен, а всичко около него се разбягва. Пратеника и Администратора се стопиха в далечината. Галактическият Център стана плосък, подобно на лошо изрисуван театрален декор. След това в левия му горен ъгъл се появи пукнатина, която плъзна косо надолу. Двата края се огънаха, откривайки плътен мрак. И декорът, който беше Галактическият Център, се нагъна като руло.

Кармоди се мъчеше да се държи и още по-здраво стискаше в ръце Наградата. Мракът бе абсолютен, безпросветен, безгласен и празен — съвсем истински Космос. Кармоди търпеше, но колко точно — никой не знаеше.

Сетне сцената изведнъж се освети. Стоеше на твърда земя. Пред него се издигаха планини — голи като оглозгани кости. В краката му лежеше река от застинала лава. Странен вятър брулеше лицето му. Над главата му висяха три дребни червеникави слънца. Местността изглеждаше по-чудновата и от Галактическия Център. При все това Кармоди почувствува облекчение; тук всичко напомняше на кротък сън, а Центърът беше низ от истински кошмари.

Изведнъж видя, че Наградата не е в ръцете му — къде ли се е дянала? Кармоди започна трескаво да се озърта и изведнъж усети, че нещо се е увило около врата му... Малък зелен смок!

— Аз съм — рече змийчето. — Наградата ти. Просто приех друг вид. Формата, както знаеш, е функция на средата, а ние, наградите, сме извънредно чувствителни към средата. Тъй, че не се вълнувай, с теб съм. Заедно ще освободим Европа от корсиканското чудовище.

— Какво-о-о?

— А ти търси аналогии — посъветва го Наградата. — Знаеш ли, докторе, ние — наградите — при цялата дълбочина на интелекта си, не притежаваме собствен език. Пък и защо ли ни е собствен език, нали ни раздават на разни пришълци. Просто пускам лапа в склада на твоите асоциации и измъквам от там думички, за да поясним мисълта си. Е как, стана ли ти по-ясно?

— Не много — въздъхна Кармоди. — След това ще се разберем.

— Умник! — каза Наградата. — Думите могат отначало да изглеждат мъгляви, но щеш не щеш, разбираш ги. В края на краищата, това са твои думи. Знам чудесен виц на тази тема, но се боя, че моментът не е подходящ за вицове. Май че нещо се готви да стане.

— Какво? Какво ще се случи?

— Кармоди, драги мой — каза Наградата, — тази планета, ако не се лъжа, се нарича Лурсис. Има един-единствен обитател — Мелихрон Първоначалния. Живее тук от незапомнени времена и ще живее много по-дълго, отколкото можеш да си представиш. Мелихрон е своеобразен, ако мога така да се изразя, Ас пика. Неповторим в своята първоначалност, вездесъщ по своята природа, той е многолик. За него е написано:

*„И ето го чудото! Самотен герой.
Славното му име повтарят устата вселенски.
В бранен съюз е със себе си сам,
за да може в яростни битки
да се предпази от личното аз.“*

— Върви по дяволите! — озъби се Кармоди. — Бръщолевииш като цяла сенатска подкомисия, а смисъл — никакъв!

— Спри! — просъска Наградата с внезапна злост. — Съвземи се. Съсредоточи се! Настрой подкорияето си за среща със светилото. А, ето го и него — славният Мелихрон!

— Къде е?

— Мелихрон се въплътява, за да има възможност да разговаря с теб. Отговаряй му смело, но деликатно. Никакви намеци за недостатъка му. Това ще го ядоса.

— Какъв недостатък?

— Не дрънкай! Сега не мога да обясня — каза Наградата. — До тук! Умирам — спи ми се. Непоносимо дълго отложих поредния сън, и то все по твоя вина. Карай, козле! И не му разрешавай да си разиграва коня!

С тези думи зеленото змийче се протегна, пъхна опашката в устата си и потъна в сън. А в следващия момент голата планина вляво

от Кармоди се превърна в огнедишащ вулкан.

ГЛАВА 7

Вулканът кипеше и димеше, изригваше пламъци и пращаше в черното небе ослепителни огнени кълба, сипеше милиони нажежени късове. Светещи канари се сгромолясваха в океана, който се бе появил специално, за да ги погълне. Вятърът събра водата в гигантски смерч. Дебелият, черен, със сребърни оттенъци смерч се отправи към Кармоди с ритмичен грохот.

— Достатъчно! — извика Кармоди.

Като дойде съвсем близо до него, смерчът се разпръсна, вятърът и дъждът утихнаха, гърмът замлъкна и се превърна в отегчително бръмчене. В него се долавяха звуци от фанфари и пеене на псалми, проточеният вой на шотландска гайда и нежният стон на арфа. Инструментите звъняха все по-тихо и по-тихо, мелодията напомняше на съпровод към титрите на историческа киноепопея, произведена от Метро Голдуин Майер, само че още по-шикарна. Накрая прозвуча последен взрив от звуци, от светлина, от цветове, движения и всичко останало. И настъпи мълчание.

При финалните акорди Кармоди затвори очи и ги отвори тъкмо на време. Звукът, цветовете, светлината, движението и всичко останало се превърна в човек, гол като антична статуя.

— Привет! — каза човекът. — Аз съм Мелихрон. Как ви се струва появяването ми?

— Сразен съм — каза Кармоди чистосърдечно.

— Наистина ли? — попита Мелихрон. — Питам ви, наистина ли сте сразен? Не само потресен, нали? Кажете истината, не щадете самолюбието ми.

— Честна дума — потвърди Кармоди. — Зашеметен съм.

— Много мило — каза Мелихрон. — Вие видяхте едно малко встъпление към Мен. Разработих го наскоро. Предполагам — а аз наистина го предполагам, — че добре ме представя, нали?

— Безспорно — каза Кармоди. Той се напъваше да си спомни на кого му напомня Мелихрон, но черната като ахат идеално пропорционална фигура на стоящия пред него герой беше напълно

лишена от индивидуални черти. Особен беше само гласът му: чист, загрижен и леко плачлив.

— Ето я моята планета — каза Мелихрон. — Ако не хвърлям прах в очите на собствената си планета, къде да го хвърлям, а?

— И дума да не става — каза Кармоди.

— Наистина ли така смятате? — осведоми се Мелихрон, позамисли се за момент, след това каза бодро: — Благодаря ви, вие ми се нравите. Умен сте, усещате нещата и не се боите да говорите каквото мислите. Радвам се, че пристигнахте. Знаете ли, Моята интуиция — а Аз съм склонен към такова нещо и се гордея с това — подсказва, че можете да ми помогнете.

На езика на Кармоди беше да каже, че сам се е докарал до там да търси помощ, че съвсем не е разположен да помага на когото и да е, понеже не е в състояние да се оправи в най-главното — да намери пътя за дома. Но реши да не се обажда, за да не обиди Мелихрон.

— Проблемът ми е резултат от Моето собствено положение — заяви Мелихрон. — А положението ми е удивително, единствено по рода си, странно и многозначително. Навярно сте чували, че цялата планета е Моя. Освен това Аз съм единственото същество, способно да живее тук. Едва не получих удар, когато го разбрах. Тук съм от незапомнени времена. Векове живях, без да шикалкавя — ту под формата на амеба, ту като лишей и папрати. Всичко беше така хубаво! Живях като в райска градина.

— Трябва да е било чудесно — забеляза Кармоди.

— На мен лично ми харесваше — без да бърза продължи Мелихрон. — Но нали разбирате, това не можеше да продължава безкрайно. Без труд открих еволюцията и Сам започнах да еволюирам. Познах външния свят, изживях много животи. Осъзнах собствената си изключителност, с която не можах да се примиря. И въстанах!... Преминах към човешката фаза на развитие. Въплътих в Себе си цели народи. Позволих им, внимавайте сега, позволих на Моите народи да воюват помежду си. Почти по същото време постигнах пола и изкуството. Научих на едно друго Моите народи и настъпиха весели времена. Разделих се на мъже и жени, при това всеки индивид беше едновременно и самостоятелна единица, и частица от Мен. Плодих се и се размножавах, жених се за Себе си, развеждах се със Себе си, преминах през безброй миниатюрни автосмърти и самораждания.

Частици от Мен се подвизаваха в изкуството. И в религията. Те се молеха — на Мен, разбира се. Това беше справедливо, защото бях първопричина на всичко. Дори им позволих да признават и прославят върховно същество, което не бях Аз. Защото в онези дни бях извънредно либерален.

— Било е много разумно — каза Кармоди.

— Да, стараех се да бъда разумен — каза Мелихрон. — Можех да си позволя да бъда разумен. За тази планета — какво да го усуквам — Аз бях бог. Безсмъртен, всемогъщ и всезнаещ. Всичко произлизаше от Мен, даже всички ереси водеха началото си от Моята личност. Бях животът в семената и смъртта в чумния бацил. Нито един косъм не можеше да падне, без мое знание. Бях Водещото Колело от Големия Небесен Велосипед, както се изрази един от Моите поети. Беше прекрасно. Поданиците ми рисуваха картини — а Аз устройвах залезите. Народът Ми пееше за любов — а любовта изнамерих Аз. Чудесни дни — ех, къде сте сега?

— Че защо не ги върнете? — попита Кармоди.

— Защото израснах — каза Мелихрон с горест и тъга. — Нали Моите свещеници вечно се препираха, спореха за Моята природа, за Моето съвършенство. Аз ги слушах като глупак. Приятно е да чуеш как някой поп дрънка за Тебе, но то се оказа и опасно. Започнах сам да се чудя на собствената Си природа и на собственото Си съвършенство. Колкото повече си блъсках главата, толкова по-неразбираемо Ми се струваше всичко.

— Защо ви е да се самочовъркате? — попита Кармоди. — Нали сте бил бог?

— Ето, в това е разковничето — въздъхна Мелихрон. — Аз бях бог. Пътищата Ми бяха неизбродни. Всичко, което правех, беше над всяка критика, защото го правех Аз. Всички мои действия, даже най-простите, бяха в крайна сметка неизбродими, защото самият бях неизбродим. Така горе-долу се произнасяха моите най-добри мислители.

— Предполагам, че ви е доставяло удоволствие — забеляза Кармоди.

— Известно време, да — каза Мелихрон. — Но след това ми омръзна, стана непоносимо... Знаете ли, макар да съм тщеславен, както всеки друг бог, тези безкрайни молебени могат да отблъснат

всекиго. Кажете, за бога, защо трябва да се моли един бог да изпълнява божествените си задължения? Със същия успех можете да се молите на мравката да върши мравешките си работи!

— И какво измислихте?

— Разкарах всичко!... Изтрих живота от лицето на планетата. Трябваше ми спокойствие, за да поразмисля. В същност нищо не унищожих, просто съединих със себе си частиците. Нали цяла банда от най-различни типове непрекъснато бръцоловеха, че искат да се слоят с мен. Е добре, сляха се.

— Страшно нещо — каза Кармоди потресен... — Но вие струва ми се, искахте да поговорите с мен по някакъв въпрос.

— Именно!... Тъкмо бях стигнал до него. И тъй, захвърлих играта на народи, както детето захвърля куклите, и седнах, казано образно, да помисля. Какво е Моето предназначение? Мога ли да бъда нещо друго, освен бог? Защото нали бях вече бог — без никакви перспективи! Занятие за тесногръд и самовлюбен маниак. Нужно ми беше нещо друго, осмислено, по-добре изразяващо моето истинско Аз. И ето го Проблемата, който поставям пред вас: какво да правя със Себе си?

— Така-а-а! — проточи Кармоди. — Така, така. Ето каква била работата. — Той се изкашля и дълбокомислено се почеса по носа. — Трябва да се помисли.

— За Мен времето няма значение — каза Мелихрон. — Имам в резерва цяла вечност. Но вие нямате такива запаси, за съжаление.

— С колко време разполагам?

— Десет минути по вашите норми. След това, без да Ви тревожа, с вас може да се случи нещо много неприятно.

— Какво ще се случи? Какво трябва да правя?

— Е, дружбата си е дружба — каза Мелихрон, — а службата — служба. Първо да отговорите на Моя въпрос, след това Аз на вашия.

— Но нали имам само десет минути!...

— Девет — поправи го Мелихрон. — Недостигът на време ще ви помогне да се съсредоточите.

Как да се обяснява на един бог в какво се състои предназначението му, особено ако сте атеист като Кармоди и възможно ли е всичко това да стане за девет минути, когато, както е известно, на богословите и философите за такова нещо не стигат столетия?

— Осем минути — каза Мелихрон.
Кармоди отвори уста и започна да говори.

ГЛАВА 8

— Струва ми се — започна Кармоди, — че решението на Вашия проблем е... ъ-ъ... възможно.

В главата си нямаше нито една мисъл. Той заговори просто от отчаяние, като се надяваше, че в процеса на говоренето ще се роди нещо, защото в думите има смисъл, а във фразите смисълът е повече, отколкото и в думите.

— Нужно Ви е — продължи Кармоди — ъ... ъ... да издирите за себе си някое предназначение, което... би имало значение... за външния свят. Но навярно това е невъзможно условие, защото сам сте светът и не можете да станете външен по отношение на него.

— Мога, ако поискам — каза Мелихрон важно. — Мога да сътворя всякаква щуротия. Бог не е длъжен да бъде солипсист.

— Вярно, вярно, вярно — бързо каза Кармоди. — Ето, сега вече е ясно... М-да... Вашата същност и всичките ви выплъщания са недостатъчни, за да проникнете в собствената си същност. Така... Не Ви ли се струва, че търсеният път — това е опознаване на реалността, вътрешна и външна, ако за Вас съществува външна. И той се състои в опознаване на самото познание?...

— Аз също мислех нещо такова — каза Мелихрон. — Проучил съм всички книги в Галактиката за макро- и микрокосмоса. Способен съм... Е, позабравил съм някои работи за тайната на живота или за скритите мотиви на смъртта, но ако е нужно, ще си ги припомня... Знаете ли, че за мен учеността няма голямо значение. Да си призная честно, невежеството ми е по-приятно.

— Може би по природа сте художник? — предположи Кармоди.

— И това съм бивал — каза Мелихрон. — Извайвах от глина и плът. Рисувах залези върху платно и върху небето. Писах историята с мастило и със събития. Свирех на инструменти и съчинявах симфонии за бури. Знаех много добре как да го правя, не допусках грешки. Но цял живот си останах безнадежден дилетант. И въобще много добре познавам действителността, за да се отнасям сериозно към възпроизвеждането ѝ в изкуството.

— Бихте могъл да станете завоевател!

— Защо ми са чужди светове, когато със своя не зная какво да правя?

Кармоди би съжалил искрено този нещастен бог, ако собственото му положение не беше отчайващо. Времето течеше!

И изведнъж — милост всевишна! Всичко можеше да се реши просто и наведнъж: и Мелихроновите грижи, и неговите собствени.

— Мелихрон! — каза той смело. — Реших Проблема.

— О, наистина ли? — строго попита Мелихрон. — Наистина ли, вие наистина... а? И не заради това да ме омилостивите, защото след 73 секунди Ви очаква смърт? Не?... Прекрасно! По-бързо! Разказвайте! Тъй съм развълнуван!

— Ей богу, не ще успее! — каза Кармоди. — Физически е невъзможно. Нали трябва да ме убиеете след седемдесет секунди.

— Аз? Аз да ви убия? О, небеса! Наистина ли ме смятате за толкова кръвожаден? Какво приказвате? Вашата смърт ще дойде отвън. Нямам никакво отношение към нея. Между впрочем, имате само двайсет секунди.

— Мъничко са! — каза Кармоди.

— Разбира се, че са малко. Но този свят е Мой, както знаете. И всичко в него управлявам аз. В това число и времето. Веднъж вече промених пространствено-временния континуум с десет секунди. За един бог то е дребна работа — само че след това падна голямо чистене. Вашите десет секунди ще бъдат заплатени с двадесет и пет години от моето местно време. Стигат ли ви?

— Повече от богато — каза Кармоди. — Много сте любезен.

— Дребна работа. Сега, моля, да се върнем на главното. Вашето решение.

— Ето го — рече Кармоди и набра повече въздух. — Решението на проблема произтича от самия проблем. Не може да бъде друго. Всеки проблем трябва да съдържа в себе си зърното на решението.

— Трябва? — попита Мелихрон.

— Да, трябва — каза твърдо Кармоди. — Да разгледаме вашето положение. Да го разгледаме във вътрешен и външен аспект. Вие сте бог на планетата, но само на тази планета. Всемогъщ сте и сте въздесъщ, но само тук. Всесилен сте. Вие жадувате да служите, но на кого? Тук няма никой, освен вас. А в другите светове сте безсилен.

— Точно така! — възкликна Мелихрон. — Но още не сте ми казал какво трябва аз да направя!...

Кармоди набра въздух с пълни гърди.

— Какво трябва да направите? Използвайте вашите велики дарби. Използвайте ги тук, на Вашата планета, където ще донесат максимален ефект и ще бъдат употребени — а нали такива са вашите съкровени стремежи — за благо на другите.

— За благо на кого? — попита Мелихрон. — Разсъждавате разумно, признавам. Но нали тъкмо това е трудността — същества от външния свят рядко минават насам. Вие сте първият за два и една четвърт оборота на Галактиката.

— Да, да, ще трябва да почакате — съгласи се Кармоди. — Но защо ще е трудно да чакате, нали можете да промените времето? Колкото се касае до броя на посетителите, сам разбирате, че количеството не е качество. Не бива да гоните големи цифри. Важното е да вършите своето дело.

— Бедата си остава беда. Ето, имам работа, а няма за кого да я върша!

— Позволете ми най-почтително да ви напомня, че имате мен. аз дойдох отвън. И имам свой проблем. Свой. Даже не един. Не съм в състояние да ги реша. За вас не зная. Но мисля, че биха представлявали повод да изпробвате силите си, защото едва ли ще намерите по-трудна задача.

Мелихрон се замисли дълго. Кармоди почувствува, че го засърбя носът и едва се въздържаше да не го почеше. Той чакаше, цялата планета чакаше. Накрая Мелихрон вдигна черно-ахатовата си глава и каза:

— В думите Ви има нещо... Очевидно съдбата е отсъдила да изчакам половин вечност, докато дойдете при мен с проблема си.

— Да ви разкажа ли за какво се касае?

— Вече знам — каза Мелихрон. — Да, наистина Вашият случай е достоен за великия ми интелект. аз зная повече за Вас, отколкото Вие сам. Свръхзадачата ви се състои в това, да попаднете в къщи...

— Именно!

— И не само това. Не само да се изясни „Къде“, „Кога“ и на „Коя“ Земя... Впрочем и само това стига...

— Че какво още?

— Още има и смърт, която ви преследва.

— Ох! — въздъхна Кармоди. Той почувствува слабост в коленете си и Мелихрон услужливо му сътвори кресло, хаванска пура, бутилка ром „Колинз“ и чифт мъхести пантофи.

— Удобно ли е? — попита той.

— Много.

— Сега ви моля да внимавате. От това зависи животът ви. Времето е завързана работа, даже за Мен. Осемнадесет години от тези двадесет и пет са вече изразходвани, а останалите летят с удивителна бързина.

— Така да е — Кармоди едва сдържаше вълнението си. — Готов съм.

ГЛАВА 9

— Най-фундаменталният принцип на вселената — започна Мелихрон, — се заключава в това, че едни видове се хранят с други видове. Печално, но факт. Храненето е основа, придобиване на нужните вещества, начало на всички начала. Но отделните прояви на този принцип могат да бъдат усложнени или облекчени от различни обстоятелства.

Ето какво се е случило с вас, Кармоди: вие сте напуснал своята обичайна среда, но едновременно с това сте се отървал и от обикновените си врагове. Не ви гонят автомобили, към кръвта ви не се присламчват вируси и полицаи не стрелят подире ви по погрешка. Вие сте избавен от земните опасности, а към галактическите не сте възприемчив.

Облекчената ситуация е била, за съжаление кратка. Започнали са вече да действуват железните закони — не можете да минете без лов и съответно вас ще ви ловят. Извън Земята вие сте уникално създание, затова и роденият специално за вас хищник също е уникален. Той може да изяде вас и само вас. Лапите му са устроени да ловят само такива като Кармоди. Челюстите му — да гризат тъкмо Кармоди, стомахът му — да смила единствено разни кармодовци. Цялата му личност е създадена, за да има за цел само вас и никой друг освен вас... Ако успеете да се скриете на вашата Земя, той ще загине поради липса на кармодианска храна. Не бих могъл да ви изброя всички негови уловки и хитрости. Остава ми само да ви предупредя, че предимството е винаги на страната на ловеца, макар да е имало случаи на успешно бягство... Разбирате ли ме добре?

Кармоди гледаше като шашардисан, сякаш в сън.

— Разбрах — каза с труд той. — В същност, не всичко.

— Уви! — рече Мелихрон. — Но няма повече време. Длъжен сте веднага да напуснете планетата. Даже на собствената си планета нямам власт да отменя тези универсални закони.

— Защо не ме отпратите на Земята? — попита Кармоди.

— Ако разполагах с достатъчно време — каза Мелихрон, — бих могъл да изчисля всичките три „К“, да определя положението на Земята в пространство-времето, да разбере Коя от възможните Земи е вашата, да направя корекции, за да не отиде всичко напразно. Но време няма, затова ще ви пратя при Моя приятел Модсли. Уверен съм, че ще се потруди добре за вас.

— А ако... — начена Кармоди. Но в този момент забеляза, че на лявото му рамо вече пълзи нещо — огромно, тъмно и страшно. Той разбра, че отпуснатото му време е изтекло.

— Отивам — извика той. — И благодаря за всичко.

— Няма защо да благодарите — каза Мелихрон. — Нали Вселенската ми мисия е такава — да помагам на чужденците!

Огромното и страшното започна да става все по-плътно. Преди да се втвърди съвсем, Кармоди изчезна.

ГЛАВА 10

Кармоди се озова на зелена поляна. Беше, както изглежда, около обед, защото оранжевото слънце висеше право над главата му. Наблизо във високата трева пасеше стадо петнисти крави. Чуваше се кучешки лай. Зад поляните тъмнееше гора. Виждаха се планини със снежни върхове.

„Прилича на Земята“ — помисли Кармоди и веднага си спомни за Наградата, която се беше превърнала в спящо змийче. Опипа шията си — наградата я нямаше.

— Ето ме!

Кармоди се обърна и видя малко бакърено котле.

— Ти ли си?

— Разбира се. Ти даже не можеш да познаеш собствената си Награда!

— Е, че какво... променила си се малко...

— Зная — каза Наградата. — Но моята същност, моето истинско аз никога не се променя. Какво става?

Кармоди погледна в котлето: вътре имаше костици и огризки.

— Какво е това?

— Закуска, както би могъл да се досетиш — каза Наградата. — Хапнах по пътя. И наградите имат нужда да се подкрепят — добави Наградата язвително. — А така също от почивка, от малка разходка, от любов, понякога от чашка и даже от посещаване на тоалетна. Откакто ме предадох на теб, нищо не си направил за мен. Гостите от чуждите светове са все едни такива... ъ... бетонни — без стомаси и черва.

— Веднага ще започна да се грижа за теб — рече Кармоди прочувствено, — веднага, щом се измъкна от тая каша.

— Дадено, старче — каза Наградата. — Ама признай си, че тая работа с Мелихрон я нагласих ловко, а?

— Ти си я нагласил? Ти, драги мой, спа през всичкото време! Сам се оправих.

— Боя се, че се заблуждаваш — ухили се Наградата. — Случвало ли ти се е някога да разсъждаваш така логично за мястото на бога в

мирозданието, за неговото предназначение? Ти какво, да не би да си философ?

— Ясно! Стига — извика Кармоди. — Я по-добре кажи за какъв недостатък на Мелихрон споменавахте?

— Според мен той бие на очи. Помисли сам, можеш и да се досетиш.

— Не се занасяй! Говори ясно!

— Та Мелихрон е куц! — засмя се Наградата. — То си му е от рождение. И никога не е знаел, че е недостатък. Той е бог, затова не признава сравнителната наука. Всички, които е създал, са негово подобие и непременно куци. А с външния свят Мелихрон почти не общува, затова вярва, че куците са нормални, които не куцат са със забавен недъг. Дали е всемогъщ бог или не — няма значение. Най-важно е, че той мери всичко със себе си. Неумението да сравняват е основен недостатък на боговете! Имай го предвид, ако речеш да ставаш бог!...

— Аз? Бог?

— Защо не? Професия като всяка друга — само името е голямо. Не е лесно да бъдеш бог. Но и не е по-трудно, отколкото да си сериозен поет или да кажем първокласен инженер.

— Ти нещо си откачил! — Кармоди почувствува религиозен трепет, който не се връзваше добре с атеизма му.

— Никак. Просто познавам по-добре света от теб. А сега се пригответи.

Кармоди се обърна и видя три фигури да пресичат поляната. След тях на почетно разстояние вървяха десетки други.

— Оня в средата е Модсли — каза Наградата.

— Изглежда като човек.

— Точно така — съгласи се Наградата. — Сега тази външност е на мода в Галактиката. Затова може би ще му обърнеш внимание и ще му станеш симпатичен с човешкия си вид.

— Разбира се, от само себе си — гордо каза Кармоди.

— Това не е толкова просто — каза Наградата. — Ние с Модсли сме различни натури и не винаги се разбираме и предугаждаме. Но все пак ще ти дам съвет. Той е инженер — опитен и талантлив. Винаги е зает, затова е разсеян, особено когато е увлечен по някой нов проект. В такъв момент на разсеяност той използва в своите конструкции

всичко, което му попадне. Веднъж покани на гости моя приятел Дюер Хардинг. Но след това той забрави, че има гост. И превърна бедния Дюер в три бутала и коленчат вал — съвсем без лоша умисъл. Сега стои в музея на Модсли по история на двигателите.

— Ужас — каза Кармоди. — Не може ли да се направи нещо?

— Никой не смее да каже на Модсли за грешката. Той никога не си признава, че е сгрешил и излиза извън кожата си. Но няма защо да се тревожиш. Модсли не е зъл. Обратно, добросърдечен е. Както всички други, обича да го хвалят, но ненавижда ласкателството. Така че говори с него свободно и прямо. Възхищавай се, но не много. Ако си съгласен, съгласявай се, ако не си — възразявай, но не се опъвай, не изпадай в критикарство. С една дума, бъди умерен, докато не залитне в крайности.

Кармоди искаше да каже, че няма защо да го съветват как да се държи, но не успя навреме. Модсли застана до него — висок, беловлас, е джинси и кожено яке. Вървеше насреща му, разговаряше оживено е двамата си спътници, облечени в комбинезони.

— Добър ден, господине — отчетливо каза Кармоди. Щеше да пристъпи напред, но веднага се наложи да отскочи встрани, защото тройката, увлечена в разговора, едва не го сгази.

— Лошо начало! — прошепна Наградата.

— Млъквай! — изсъска Кармоди и догони Модсли.

ГЛАВА 11

— Значи това е тя, Орин, а? — попита Модсли.

— Да, сър — каза гордо Орин, онзи, който вървеше от лявата страна. — Как я намирате, сър?

Модсли бавно огледа поляната, планините, реката, гората. Лицето му беше каменно.

— А вие, Бруксайд, какво мислите?

— Аз, сър... — запъна се Бруксайд. — Е да, аз мисля, че с Орин направихме хубава планета. Без съмнение, добра, като се вземе предвид, че това е първата ни самостоятелна работа.

— И вие сте съгласен с него, Орин?

— Разбира се, сър.

Модсли се наведе и откъсна тревичка. Помириса я и я хвърли. Погледна внимателно сияещото слънце и процеди през зъби:

— Аз съм поразен, наистина съм поразен. Но в най-неприятния смисъл! Поръчах ви да построите за един клиент свят, а вие ми поднасяте това? И се смятате за сериозни инженери?

Помощниците замръзнаха като малчугани при вида на пръчка.

— Ин-же-нери! — разчлени Модсли, като вложи в тази дума солидна доза презрение. „Творчески оригинални, но практични, умеещи да построят планета, когато и където си искат.“ Известни ли са ви тези думи?

— От рекламния проспект, сър — каза Орин.

— Правилно — кимна Модсли. — И смятате, че ето това е достоен пример за творчество и практично инженерство?

Двамата мълчаха. След това Бруксайд изтърси:

— Да, сър, смятаме. Ние изучихме внимателно контракта. Заявката беше за планета тип 34 Вс4 с малки изменения. Точно това построихме. Разбира се, пред нас е само едно ъгълче от планетата. Но все пак...

— Но все пак по нея бих могъл да съдя какво сте направили въобще — каза Модсли. — Какъв облъчвател поставихте, Орин?

— Слънце тип 05, сър — каза Орин. — То отговаря напълно на условията в заявката.

— Е, и какво? Заявката съответствува, но освен заявката ви е дадена още финансова сметка за построяване на планетата. И нея също трябва да помните. Ако не се съобразявате, няма да има никаква печалба. Отоплението е най-голямото перо в разходите.

— Помним това, сър — каза Бруксайд. — Въобще не ни се искаше да поставяме слънце в еднопланетна система. Но техническите условия...

— Вие наистина ли не сте научили нищо от мен? — завика Модсли — Тип 05 е явно излишество. Ей, вие там — повика той работниците. — Свалете го!

Работниците поставиха сгъваема стълба. Един я държеше, друг я разгъна десет, сто, милион пъти, а нови двама затичаха нагоре със скоростта, с която тя растеше.

— По-внимателно! — извика Модсли. — Надявам се, че сте си поставили ръкавици? Гореща е тая пущина!

Работниците — от самия връх на стълбата — откачиха слънцето, навиха го на тръба и го сложиха в кутия с надпис: „Светило. Да се пази от удар.“ Затвориха капака и настана тъмнина.

— Има ли тук някой с глава на раменете? — кипна Модсли. — По дяволите! Да бъде светлина!

И настана светлина.

— А така! — каза Модсли. — А слънцето 05 — на склад. За такава планета стига и звезда Г 13.

— Но, сър, — отбеляза нервно Орин. — Тя не е достатъчно гореща.

— Знам — рече Модсли. — Тук е нужен творчески подход. Сложете звездата по-близо и топлината ще е достатъчна.

— Така е, сър, достатъчна ще е — намеси се Бруксайд. — Но звездата излъчва ПР-лъчи. Ако не е на нужното разстояние, те няма да успеят да се разсеят. И могат да погубят бъдещото население на планетата.

— Вие какво? Искате да кажете, че моята звезда Г 13 не е безопасна? — попита Модсли съвсем бавно и отчетливо.

— Не, нямах предвид това — обърка се Орин. — Искях само да кажа, че тя може да е опасна както и всяка друга вещь във Вселената...

ако не се вземат съответните предпазни мерки.

— Това е по-близо до истината — съгласи се Модсли.

— Предпазната мярка в дадения случай — поясни Бруксайд — би била защитно оловно облекло с тегло 50 фунта. Но тъй като всеки индивид от тази раса тежи около осем фунта, би било непрактично.

— Тяхна работа — прекъсна го Модсли. — Ние ли ще ги учим да живеят? Нима съм длъжен да отговарям, ако някой си натърти палеца в камък, който съм поставил на тази планета? Освен това съвсем не е нужно да носят оловни скафандри. Могат да си купят — на специална цена, разбира се, — моя чудесен слънчев екран, който отразява напълно ПР-лъчите.

Двамата помощници се усмихнаха смутено. Орин каза плахо:

— Боя се, че тази раса не е от богатите. Едва ли вашият екран ще бъде по джоба им.

— Е, ако не могат сега, по-късно — каза Модсли. — Нали радиацията ПР не действа мигновено. Дори при нея средната продължителност на живота е 9,3 години. Кой колкото иска.

— Да, сър — казаха двамата инженери.

— По-нататък — продължи Модсли, — колко е висока планетата.

— Средно около шест хиляди стъпки над морското равнище — отвърна Бруксайд.

— Най-малко три хиляди излишни фута! — каза Модсли. — Да не мислите, че при мен планините растат по дърветата като ябълки? Направете я по-ниска и върнете върховете в склада!

Докато Бруксайд записваше инструкцията в бележника си. Модсли продължи да мърмори, разхождайки се напред-назад:

— А кой постави тези крави там?

— Аз, сър — призна Бруксайд. — Мислех, че местността... с тях ще бъде, ъ-ъ... по-уютна.

— Глупак! — изрева Модсли. — Местността трябва да изглежда уютна до продажбата, а не след нея. Планетата е продадена немебелирана. Пратете кравите в казан с протоплазма! А това какво е? — той показа Кармоди. — Статуя ли, що ли? Трябва да пее песни или стихове да рецитира, когато се появят жителите, а?

Кармоди каза:

— Сър, аз не съм част от обстановката. Изпрати ме вашият приятел... ъ-ъ... Мелихрон. Търся пътя за дома.

Но Модсли вече се беше разпоредил.

— Каквото и да е, няма значение! В договора не е предвидено. Тъй че — в протоплазмата, заедно е кравите!

— Ей! — завика Кармоди, когато работниците го помъкнаха. — Ей, почакайте за минутка! Аз не съм част от планетата! Изпраща ме Мелихрон! Почакайте! Постойте! Послушайте!

— Би трябвало да се срамувате! — крещеше на помощниците си Модсли, без да слуша воплите му. — Какво е това? Кой го измъдри? Още една от вашите декоративни щуротии ли, Орин? А?

— Не, не! — извика Орин. — Не съм го поставял аз!

— Тогава значи вие сте, Бруксайд?

— За пръв път в живота си го виждам, шефе!

— М-м-да! — замисли се Модсли. — И двамата сте глупаци, но лъжци не сте. Ей — извика той на работниците, — я го донесете!

— Е, всичко е на ред, сър. Съвземете се — каза той на треперещия Кармоди. — Не мога да търпя истерии. По-добре ли ви е сега? Отлично! И тъй, как попаднахте в моите владения и защо не трябва да ви превръщам в протоплазма?

ГЛАВА 12

— Ясно — каза Модсли, когато Кармоди завърши разказа си. — Наистина заплетена история, макар, че и вие доста драматизирате нещата. Значи, търсите планета на име Земя.

— Правилно, сър.

— Земя? — Модсли се почеса по челото. — Май че ви провървя. Помня това място. Малка зелена планета и на нея раса от хуманоиди, подобни на вас. Правилно ли говоря?

— Съвсем вярно.

— Имам памет за такива неща — продължи Модсли. — В дадения случай причината е особена. Защото аз съм я правил тая Земя.

— Вярно ли е, сър?

— Да. Помня отлично, че докато я строях, между другото изобретих и науката. Може би тази история ще ви се стори любопитна. А вие — Модсли се обърна към помощниците си, — надявам се, ще си извадите добра поука.

РАЗКАЗ ЗА ТОВА, КАК БЕ СЪТВОРЕНА ЗЕМЯТА

— Тогава бях скромен предприемач — започна Модсли. — Градих ту тук, ту там някоя и друга планетка, в най-добрия случай — звезда-джудже. Със заявките беше трудно, клиентите бяха все капризни, спореха за всяка дреболия: „Поправи тук, поправи там, защо тая вода тече надолу, защо притеглянето е голямо и горещият въздух се издига нагоре, когато е по-добре да се спуска надолу!“ И тем подобни. Губех си времето да им обяснявам — от естетическа гледна точка, от практическа гледна точка. Скоро по-голямата част от времето ми започна да отива за въпроси и отговори, а не за работа. Цял ден дърба.

Не щеш ли, тъкмо преди проекта „Земя“ ми хрумна как да оправям клиентите. Помня, че казах: „Формата произтича от предназначението.“ Хареса ми как звучи това. „Защо формата трябва да произтича от предназначението?“ — попитах се аз и сам си отвърнах: „Защото всичко това е неотменим природен закон и основа

на приложната наука.“ Особен смисъл в това нямаме. Но работата не е в смисъла, а в туй, че открих хитър фокус, наречен „доктрина на научната необходимост.“

Земята ми беше пробен камък, затова съм я запомнил.

Дойде при мен да поръчва планета висок брадат старец с пронизващ поглед. (Ето, така започна вашата Земя, Кармоди.) Е, с работицата се справих бързо — за някакви шест дни — и си мислех, край на работата. Беше такова сметкаджийско строителство, като това сега. Затова орязах тук-там каквото можах. Но ако бяхте чули клиента, можехте да си помислите, че съм го обрал до шушка.

— Защо толкова урагани! — не ме оставяше той.

Аз му казвах: „Това е част от вентилационната система“. (Честно казано, просто бях забравил да поставя в атмосферата предпазен клапан.)

— Три четвърти от площта е залята с вода! — мърмореше той. — Ясно поставих в условията, че съотношението между сушата и водата трябва да е четири към едно.

— Но ние не можем да си го позволим — обяснявах аз. (Отдавна бях затрил някъде тези идиотски условия!)

— И тая нищожна суша сте запълнили с пустини, блата, джунгли и планини!

— Има си причина — казвах аз. (В същност не бих могъл да се вместя в рамките на средствата, ако не бях пробутал между другите неща планините, океаните и две пустини, които купих на половин цена от Урия — междупланетния вехтошар. Но това не можех да му кажа.)

— Причина! — застана той. — Какво ще кажа на моя народ? Те ще бъдат хора, създадени по мой образ и подобие, същите заядливици, какъвто съм и аз. Какво да им кажа, а?

А бе аз знаех какво да им каже и къде да ги прати, но не исках да бъда нелюбезен.

— Кажете им честно научната истина — заявих аз. — Кажете, че така е най-научно.

— Какво?

— Това е детерминизъм — казах аз. Названието се роди в момента. — Съвсем просто, макар и за избрани. Преди всичко: формата произтича от предназначението. Затова вашата планета е именно такава, каквато трябва да бъде поради самата своя същност.

По-нататък: науката е неизменна, което ще рече, че всичко изменяемо не е наука. И накрая, всичко произтича от определени закони. Вие не можете да пресметнете предварително какви са тези закони, но бъдете сигурен, че ги има. Така че никой не бива да пита: „защо така, а не иначе?“ Вместо това всеки е длъжен да се интересува: „как действа това?“

Зададе ми той още няколко скверни въпросчета. Старецът се оказа доста съобразителен, затова пък не разбираше бъкел от техника. Неговата сфера бяха етиката, моралът, религията и тем подобни призрачни материи. Той беше от онези, които обожават абстрактното, затова и замрънка:

— „Всичко съществуващо е разумно“ — това е доста ефективна формула и не без нотка на стоицизъм. Трябва да се използва за поучаване на моя народ. Но кажете, за бога, как бих могъл да съчетая фатализма на науката с принципа за свободната воля, който възнамерявам да подаря на народа си? Та те си противоречат!

Да, тук старчето почти ме притисна до стената. Но аз се усмихнах, изкашлях се, за да имам време да поразмисля, и казах: „Отговорът е очевиден“ — това винаги е най-добрият отговор.

— Напълно възможно — каза той. — Но не мога да се добера до него.

— То е, защото не разбирате от наука — казах аз. — Противоположността е още един фундаментален закон на науката. Противоположностите раждат борба, без която всичко преминава в ентропия. Така че не могат да съществуват нито планети, нито Вселена, ако там случайно няма противоположности.

— Случайно? — попита бързо той.

— Ясно като бял ден — потвърдих аз. — Но това не е всичко. Например, вземете една изолирана тенденция. Какво ще стане, ако доведете тенденцията до логичния ѝ край?

— Нямам и понятие — рече този стар шут. — Не съм достатъчно подготвен за подобна дискусия.

— Чисто и просто тенденцията ще се превърне в своя противоположност.

— Тъй ли? — запита той потресен. — М-да. Вещите се превръщат в своята противоположност. Това, знаете ли, май че е много сложно.

— Затова пък е естетично — казах аз. — Но не съм се доизказал за това, че крайностите си приличат. Имам предвид всички тези противоположности, които се превръщат като луди от външни във вътрешни, а вътрешните — във външни. Но свършва ли с това футболът? Не, сър, ето кое е забележителното. Противоположностите, които се щурат нагоре-надолу като дресирани тюлени, в действителност са само отражение на действителността. Защото... — тук направих пауза и произнесох с възможно внушителен тон: защото има мъдрост, която прозира зад илюзорните свойства на реалните неща. Тя просветва в по-дълбоките деяния на Вселената, в нейната велика и величествена хармония.

— Как може една вещ да бъде едновременно реална и илюзорна? — попита той бързо.

— Не съм аз този, който ще отговаря на подобни въпроси — казах. — Аз съм скромнен научен работник и виждам само онова, което виждам. И действувам съответно. Но може би във всичко това се крие някакъв нравствен смисъл?

Старецът се замисли. Видях го как се бори със себе си. И главното — хванах го на въдицата, като споменах за нравственост. Стариият хрян беше побъркан на тема етика, беше натъпкан с етика, можеше просто да бъде възвеличаван като „мистър Етика“. Случайно му подхвърлих идеята, че цялата тая кървава Вселена, всичките ѝ постулати и противоречия, закони и беззакония, са възплъщение на висши нравствени принципи!

— Виж ти, то било къде по-дълбоко, отколкото си мислех — каза той, като помълча за миг. — А се готвех да поучавам моя народ само в етика, да го насочвам към висши нравствени проблеми като: „как и защо трябва да живее човек?“, а не „от какво се състои живата материя?“. Искях хората да изпитат дълбочината на радостта, страха, съжалението, надеждата, отчаянието, а не да се превърнат в учени плъхове, които изучават звездите и дъгата и след това създават величествени, но негодни за нищо хипотези. Аз знаех нещичко за Вселената, смятах знанията за незадължителни, но вие ме поправихте.

— Е, е — казах аз. — Не исках да ви създавам главоболия.

Старецът се усмихна.

— С тези главоболия ме избавихте от по-голямо главоболие. За мен е важна свободата на волята. Моите създания ще притежават

свободна воля. Бих могъл да ги създам по свой образ и подобие, но не искам да населявам света с мои миниатюрни копия. Те ще получат тази блестяща безполезна играчка, която наричате наука. Ще тичат да опознават нещата и ще забравят да опознаят собственото си сърце. Вие ме убедихте и аз съм ви много признателен.

И старият джентълмен се отдалечи, без да каже нищо повече.

Защо ви разправям всичко това? Поработих добре на тоя свят. Ако се наложи да пооправя нещичко, върша го без да вдигам шум. Работата си е работа. Вие сключвате договор, за да получите печалба. И не е изгодно да преработваш много нещата със задна дата.

Но бих искал да направя от това извод, а вие, момченца, слушайте внимателно! Науката е пълна със закони. Аз съм ги изобретил. Защо го направих? Защото физическите закони помагат на умния механик така, както юридическите закони помагат на адвоката. Правилата, доктрините, аксиомите, законите и принципите на науката служат, за да ви помагат, не да ви бъркат. Трябва да ви дават оправдания. В голямата си част са справедливи и това помага много.

Но помнете винаги: законите помагат да се разберете с клиента след работата, а не преди това. Имате проект и го изпълнявате както ви е по-удобно, след това подреждате фактите в изводи, а не обратното.

Не забравяйте, че законите в науката са създадени като словесна бариера против хората, задаващи въпроси. Те не трябва да бъдат използвани против вас. Нашата работа е неизбежно необяснима. Ние просто я вършим. Понякога излиза нещо хубаво, понякога — не.

И никога не се старайте да си обяснявате защо не излиза нищо. Не питайте и не си въобразявайте, че съществува обяснение. Ясно ли е?

Двамата помощници кимнаха бързо. Лицата им светеха, като че ли ги бе осенила нова вяра. Кармоди беше готов да се улови на бас, че тези млади хора запомниха всяка дума на Модсли и вече превръщат думите в закон.

ГЛАВА 13

Докато Модсли майстореше машина за връщане на Земята, Кармоди беше оставен на воля. Наградата май че пак беше потънала в сън, а младшите инженери Орин и Бруксайд бяха тъпички и не се интересуваха от друго, освен от работата си. Тъй че Кармоди нямаше с кого да поговори. За да убие времето, се упъти към атомостроителната фабрика.

— Преди правеха всичко на ръка — му обясни един червендалест майстор. — Сега е с машини, но схемата е същата. Най-напред вземаме протон, към него присъединяваме неутрон с патентованата енергосвързвачка на мистър Модсли. След това със стандартна микроскопична центрофуга вкарваме електрони. Накрая добавяме всичко останало: мюмезони, позитрони. Това е цялата философия.

— А как стои работата с антиматерията.

— Лично аз никога не съм виждал особен смисъл в нея — каза майсторът. — Но мистър Модсли търгува и с нея. Антиматерията, естествено, се произвежда в друга фабрика.

— Сами ли си правите протоните и електроните?

— Не. Получаваме ги като готови полупродукти.

На Кармоди му беше скучно. Силеше се да си внуши, че е доволен: ето, той е тук, на самото място, където се изготвят атомите и с лекота се прави антиматерията, но всичко беше безсмислено. Разходката из фабриката на Модсли го потопи в същата скука, както на времето екскурзията в стоманодобивния завод в Индиана. И същата вълна на мрачно раздражение и тъп бунт, каквито бе изпитвал в коридорите на Лувр, Прадо и Британския музей. Той си помисли, че чудесата са хубаво нещо, но ако са в малка доза. Срамуваше се, че не може да направи нищо.

— Явно не съм фаустовски тип — си каза той. — Всички тайни на Вселената са постлани пред мен като стар вестник, а аз мечтая за ранно февруарско утро във Вермонт и за свеж, пухкав сняг.

Модсли все не идваше. Времето се влачеше. Не можеше да се разбере колко е изтекло. Кармоди остана с впечатление, че и за Модсли е по-лесно да построи нова планета, отколкото да намери стара.

В един прекрасен — условно казано — ден Кармоди разглеждаше гората, направена от Орин и Бруксайд по заявка на приматите от планетата Катс II като замяна на старата, разрушена от метеорит. Новата гора беше заплатена и бе обещана солидна сума, ако изпълнението е първокласно.

Гората беше перла на творчеството. Имаше полянки за разходка, есенни широколистни корони. Младите примати можеха да се гонят нагоре-надолу по изправените брястове и явори, да играят на гоненица по клонестите дъбове, да се люлеят като на люлки по стъблата на лозите и бръшляна. А за възрастните бяха издигнати гигантски секвои, където можеха да дремят удобно на високо или да играят карти, подалеч от детските крясъци.

Даже толкова безпристрастен наблюдател като Кармоди забеляза, че в малката гора е създадена проста, приятна и целесъобразна екология. Имаше цветя и нежилещи пчели, които събираха мед, за да опрашват цветята, а така също забавни мечета, за да крадат меда от пчелите. Имаше гъсеници, които да се угощават с цветя, и ширококрили птици, за да се угощават с гъсеници. Имаше още крадливи рижи лисици, които да ядат птиците, и големи мечки, които да ядат лисиците, а така също и примати, които да ядат мечки.

И понеже приматите от Катс умираха, те също заемаха своето място в горския кръговрат на живота. Даже това им харесваше, защото те се раждаха с обществена жилка.

Кармоди се разхождаше тъжно самотен, в ръка е Наградата-котле, когато изведнъж зад него изпращя клонче.

Той се обърна и видя същество в огромен сив космически скафандър от пластмаса, с прозрачен мехур на шлема и с цяла дузина инструменти, оръдия и пистолети, които се мотаеха на пояса. Кармоди веднага позна в това чудовище земен човек — кой друг би могъл да се подреди така!

По-назад и по-изправена стоеше още една фигура, но стройна, облечена по същия начин. Кармоди видя, че това е земна жена, при това май красива.

— Боже мой — възкликна той. — Кой вятър ви донесе тук?

— Ш-ш-т! — прошепна земния. — Слава богу, че дойдохме навреме. Но се боя, че най-опасното идва едва сега.

— Имаме ли някакъв шанс, татко? — попита девойката.

— Шанс винаги има — отвърна мъжът с мрачна усмивка. — Така или иначе ще им покажем, че и ние можем нещо.

Мъжът се обърна към Кармоди и погледът му стана суров:

— Надявам се, че ти струваш риска, другарче. Три живота са поставени на карта заради теб. Всички след мен в колона и бързо на кораба! Доктор Медокс ще ни даде оценка за положението.

ГЛАВА 14

— Ей, почакайте, какво значи това? — извика Кармоди, като се спусна след хората в скафандри. — Кои сте вие?

— Извинете! — възкликна девойката, зачервена от смущение. — Ние даже не се представихме в бързината. Навярно ще ни сметнете за простаци.

— Но моля ви! — възрази любезно Кармоди. — Все пак бих искал да зная кои сте, още повече, че вие ме познавате.

— Разбира се, че ви познаваме — каза девойката. — Аз съм Евива Кристиянсен. А това е баща ми — професор Ларс Кристиянсен.

— Оставете „професор“ — каза Кристиянсен грубо. — Наричайте ме Ларс или Крис, както искате.

— Добре, папа — прекъсна го Евива с престорено нетърпение. — А сега на думата. Ние сме свързани със ЗАМИ, тоест със Земната Асоциация за Междузвездни Издирвания — клонове в Стокхолм, Женева и Вашингтон, окръг Колумбия.

— Боя се, че никога не съм чувал за такава организация — отбеляза Кармоди.

— Нищо чудно. Земята едва встъпва на прага на междузвездните изследвания. Уви, даже и сега новите източници на енергия, превъзхождащи известните вам примитивни атомни инсталации, не са излезли от стадия на експериментиране. Но е близък денят, когато космически кораби, пилотирани от земни хора, ще полетят към най-отдалечените кътчета на Галактиката.

— Малката ви разправя басни — каза Ларс със своя грубоват, дружески бас. — Между впрочем, тя ми е доктор по философия и натрупа четирийсетина учени степени, за да изглежда бърборенето ѝ по-солидно.

— А татенцето разговаря като хашлак — Евива отново почервения. — Между впрочем той има в джоба си три Нобелови.

Бащата и дъщерята си размениха сърдити и едновременно влюбени погледи.

— Да се върнем към работата — каза Евива. — Главна заслуга за всичко има доктор Медокс, с когото ще се срещнете скоро. — Евива се позабави, след това добави с нисък глас. — Не смятам, че ви издавам тайна, ако ви кажа, че доктор Медокс е... ъ-ъ... мутант.

— Дявол да го вземе, не трябва да те смущава тази дума! — прохриптя Ларс Кристиянсен. — Мутантът може да бъде не по-лош от нас. Колкото до доктор Медокс, той е поне хиляда пъти по-добър.

— Ние подозираме благоразположено вмешателство на пришълци — каза Евива почти шепнешком.

— Това е странна история — намеси се Ларс, — но ще я чуете в по-благоприятна обстановка. А сега — на кораба и да не губим повече време.

Пред тях на малката полянка Кармоди видя величествен космически кораб, който се издигаше като небостъргач. По него имаше стабилизатори, люкове, дюзи и множество всякакви израстъци. Пред кораба на сгъваем стол седеше мъж, малко над средна възраст, с благодушно лице, прорязано от дълбоки бръчки. От пръв поглед беше ясно, че това е Медокс-мутантът, защото имаше по седем пръста на всяка ръка, а в грамадните израстъци на челото му можеха да се поместят допълнителни порции мозък.

Медокс стана нетърпеливо на пет крака и кимна приветливо.

— Пристигнахте в последната минута — каза той. — Фронтът на враждебните сили е много близко до зоната на склучване. Бързо в кораба! Трябва веднага да включим силовото поле! Изчисленията ми допускат възможност за склучване на пространството, но поради самата природа на безкрайните комбинации, неговата конфигурация не може да се докаже.

Пред широкия вход Кармоди се спря.

— Мисля, че трябва да се простя с Модсли — каза той. — Може би и да се посъветвам с него. Той беше много любезен, даже се зае да строи машина, с която да ме върне на Земята.

— Модсли! — възкликна Медокс, като размени многозначителни погледи с Кристиянсен. — Подозирам, че тъкмо той стои зад цялата работа.

— Какво имате предвид?

— Имам предвид — каза Медокс, — че сте жертва и пешка в таен заговор, обхванал най-малко седемнадесет звездни системи.

Нямаме време за обяснения, но повярвайте, че е сложен на карта не само вашият живот, но още и животът на няколко дузини милиарди хуманоиди, в по-голямата си част синеоки.

— По-скоро, по-скоро! — викаше Евива, като го дърпаше за ръката.

— Добре — каза Кармоди. — Надявам се, че все пак ще получа пълно и изчерпателно обяснение.

— Ще го получите — каза Медокс, щом Кармоди влезе в люка. — Ще го получите ето сега!

Кармоди се обърна бързо, уловил нотка на заплахата в гласа на Медокс. Той погледна внимателно мутанта и изтръпна. Погледна бащата и дъщерята и ги видя като че ли за пръв път. Кармоди видя още тъмната черна линия, която съединяваше тримата. Той замря пред вида на тримата, докато се приближаваха към него. Сега те нямаша нито очи, нито уста, нито крака, нито ръце. Бяха три ужасни пръста от гигантска ръка. Кармоди се загърна, за да се предпази от трите безлики цилиндъра и се втурна към светлината. Но в люка се появиха зъби. Той се отвори мъничко, след това започна да се свива. Блестящите тъмни стени на кораба се покриха с гънки. Краката на Кармоди затънаха в мека постилка. Той се бореше с отчаянието на муха, попаднала в паяжина.

Нямаше спасение. Кармоди не можеше да мръдне, нито да извика — можа само да изгуби съзнание.

ГЛАВА 15

Като от далеч той чу глас:

— Как е, докторе? Има ли надежда?

Кармоди позна гласа на Наградата.

— Ще заплатя всички разходи — каза друг и Кармоди позна Модсли.

— Може да бъде спасен — произнесе трети, очевидно лекар. — Възможностите на медицината са неограничени, ограничени са възможностите на пациентите, но това си е тяхна, а не наша слабост.

Кармоди се силеше да отвори очи или уста, но нито клепачите, нито устните му се подчиняваха.

— Ще му помогнете ли? — попита Наградата.

— Задавате труден въпрос — каза лекарят. — За да отговорим с идеална точност, трябва като начало да уточним понятията. Медицинската наука например е по-проста, отколкото е медицинската етика. Предполага се, че ние, членовете на Галактичната Медицинска Асоциация, сме длъжни да запазим живота. Предполага се също, че действуваме в интерес на онази конкретна форма, която ползуваме. Но какво можете да сторите, когато тези два императива влязат в противоречие? Уиичиите от Девин например молят за лекарска помощ е цел да бъдат излекувани от живот. Какво да каже медицинската етика по повод на такова странно отклонение от нормите?

— Това има ли отношение към Кармоди? — попита Модсли.

— Не много голямо. Но предполагам, че ще ви се стори интересно и ще ви помогне да разберете защо имаме право на най-високия възможен хонорар.

— Сериозно ли е положението на Кармоди? — настояваше Наградата.

— Само при мъртъв може да се каже, че положението му е наистина сериозно — успокои ги докторът. — Болният не е мъртъв. Той е само в шок. Казано просто, както е прието, той е в припадък.

— А да го възстановите можете ли? — попита Наградата.

— Вашите термини не са ясни — каза лекарят.

— Исках да кажа, можете ли да го върнете в изходното състояние.

— Какво значи изходно състояние? Знае ли това някой от вас? Ще го каже ли и самият пациент, ако допуснем, че по някакво чудо той би могъл да участва в своето лечение? Солиден въпрос, господа!

— Млъквай, докторе — избухна Наградата. — Кажи по-добре как ще оправиш чорбаджията ми!

— Трябва да се оперира — каза лекарят. — Ще го разчленим, казано по простому. След това ще съединя мозъка със Стимулатор на Живота и ще започна внимателно да включвам синапсите в различни временни връзки. Като се убедим, че няма повреди, ще разглобим мозъка и накрая ще се доберем до възела на взаимодействие между разума и тялото. Ще проверим равнището на съзнанието — разбира се, като следим да няма пропуски. Ако равнището е ниско или близко до нулата, ще проанализираме остатъка от разума и ще приготвим запасни порции. След това ще съединим всички части на тялото и пациентът може да бъде реанимиран в Стимулатора на Живота. Съгласни ли сте на операцията?

— Какво да се прави! — въздъхна Модсли. — Бедничкият, тъй се надяваше на нас. Изпълнете дълга си, докторе!

Кармоди откри, че приятелите му причиняват по-голяма вреда, отколкото най-злите врагове и накрая е титанични усилия успя да отлепи езика от небцето си.

— Никакви операции — прошепна той. — Главата ти ще откъсна!

— Съвзе се — каза лекарят доволен. — Знаете ли, понякога словесното описание на операционните процедури в присъствие на пациента лекува не по-лошо от самата операция. Това, разбира се, е страничен ефект. И няма защо да му се надсмивате.

Кармоди се опита да стане на крака. Модсли му помагаше. Сега вече Наградата не беше котле, а се беше превърнала под влияние на вълнението в джудже.

— Какво беше това? — попита Кармоди. — Космически кораб, някакви хора!

— Вашият хищник — каза Модсли. — Влезли сте направо в устата му.

— Влязох — призна си Кармоди.

— И едва не пропиляхте единствения си шанс за завръщане — продължи Модсли. — Повече не бива да се бавите. И не мислете за почивка, преди да се върнете в къщи.

— В къщи! — въздъхна Кармоди.

— Да. Ще бъдете в безопасност само на собствената си планета. Хищникът не може да влезе в бърлогата.

— А машината?

— Готова е — каза Модсли. — Но възможностите ѝ са ограничени дотолкова, доколкото са ограничени собствените ми възможности. Машината ще ви достави там, където е отишла Земята. Нищо повече.

— Повече не ми и трябва.

— Не, съвсем не е достатъчно. КЪДЕ е само първата от координатите на планетата измежду трите „К“. Предстои ви още да определите второто „К“ — КОГА и третото — КОЯ от Земята е вашата. Ще ви дам съвет — спазвайте последователността! Отначало Временната ос, а след това — Качеството. Но трябва да си заминете веднага. Хищникът ви, чийто апетит раздразнихте така наивно, може да се появи всеки момент. И по всяка вероятност втори път не ще успее да ви измъкна от устата му.

— Ще попаднете на Земя — продължи Модсли, — но почти сигурно не на вашата. Ще ви дам писмо до едно лице, голям познавач на проблемите на времето. Той ще се погрижи за вас, а след това... Но кой би могъл да каже какво ще бъде после? Да става каквото трябва да стане, Кармоди, и бъдете благодарен, ако въобще има за вас после...

— Благодаря — каза Кармоди. — Както и да свърши всичко, благодаря ви от сърце.

— Е, тогава всичко е наред — каза Модсли. — Машината е тук. Нямах време да я направя видима. Би изглеждала като зенитна артилерия. Всъщност, къде е, дявол да я вземе? Аха, ето я. Ще вземете ли Наградата?

— Аз ще взема него — рече Наградата, като се хвана с двете ръце за Кармоди.

Бамм! Пефф! Хрруст! Беше чудовищна забава, но Кармоди и не очакваше друго нещо.

ЧАСТ III. КОГА?

ГЛАВА 16

Когато преместването завърши, Кармоди дойде с труд на себе си. След кратко проучване той констатира, че все още има две ръце, два крака, едно тяло и една глава. Забеляза също, че Наградата този път се бе превърнала във флейта. — Дотук — добре! — каза си Кармоди. — Не чак толкова — поправи се той, като се огледа.

Стоеше на несигурна почва на края на едно блато. Отровни изпарения се носеха от застоялите тъмни води. Наоколо се издигаха широколистни папрати, ниски тънколисти храсти и палми с пищни корони, въздухът беше горещ като кръв и наситен с мирис на гнило.

— Може би съм във Флорида — каза Кармоди с надежда.

— Боя се, че не — отвърна Наградата. Гласът ѝ беше нисък, мелодичен, с излишък от трели.

— Къде съм, тогава? — попита Кармоди.

— Не съм, а сме — поправи го Наградата. — Намираме се на планета на име Земя. Тази местност по твое време ще стане Скарсдейл, щат Ню Йорк. — Той се захили. — Съветвам те да купиш някой участък, докато цените са ниски.

— Какъв дявол? Та това не прилича на Скарсдейл.

— Разбира се, че не прилича. Като оставим настрана въпроса за „Каквашност“, ще видим, че и „Когашност“-та не е вярна.

— Е, кога сме?

— Хубав въпрос — каза Наградата. — Но е от тези, на които мога да дам само приблизителен отговор. Очевидно, намираме се в палеозойската или по-право в мезозойската ера.

Кармоди погледна нагоре и видя странна птица, размахваща неловко криле.

— Съвсем сигурно е археоптерикс — каза Наградата. — Впрочем, почакай... Трева!... В юрските времена не е имало трева — само папрати и хвощове. Това решава всичко, Кармоди! Залагам си главата, че сме в кредния период!

Кармоди имаше само смътни представи за геологичните периоди.

— Кредния? Това далеко ли е от моето време?

— Е, около сто милиона години, плюс-минус няколко милиона — каза Наградата.

— Откъде знаеш цялата тази геология? — попита Кармоди.

— Откъде ли? Щом като сме тръгнали да вървим на Земята — отвърна Наградата с въодушевление, — реших, че трябва да науча нещичко за нея. Ако не бях аз, дълго щеше да се въртиш в кръг и да търсиш Майами във Флорида, докато накрая те излапа някой тиранозавър.

— Искаш да кажеш, че тук има динозаври?

— Искам да кажа — отвърна Наградата все така с трели, — че сме попаднали в един истински Динозавървил.

Кармоди отвърна нечленоразделно. Той забеляза движение вляво, обърна се и видя динозавър — грамада, висока двадесет стъпки и поне петдесет стъпки от носа до опашката. Като се държеше изправен на задните крака, гигантът бързо приближаваше към Кармоди.

— Тиранозавър ли е? — попита Кармоди.

— Точно. Тиранозавър рекс. Най-знаменитият от раздела Зауришия. Дължина на зъбите половин стъпка. Впрочем, това е бебе. Тегло не повече от девет тона.

— И яде месо?

— Разбира се.

Гигантът беше на петдесет стъпки от Кармоди. А на плоското блатисто място нямаше никакво укритие, ни скали, ни дупки.

— Какво да правим? — попита Кармоди.

— Най-добре е да се превърнем в растения.

— Но аз не умея.

— Не умееш ли? Лоша работа. Да хвъркнеш не можеш, да се зариеш в земята не можеш, и да избягаш, хващам се на бас, също не можеш. Тогава стой кротко, нищо друго не ти остава. Искаш ли да ти цитирам Епиктет? Или дай по-добре да изпеем молитва, ако смяташ, че ще помогне.

— По дяволите молитвата. Искам да се махна оттук.

Но флейтата вече подкара: „Боже мой, аз съм все по-близо до теб!“ Кармоди стисна юмруци. Тиранозавърът вече беше пред него. Той се извиси над главата му като месест подемен кран. Чудовището отвори ужасната си уста.

ГЛАВА 17

— Здравейте — каза тиранозавърът. — Казвам се Еми. На шест години съм. А вие как се казвате?

— Кармоди — каза Кармоди.

— А аз съм неговата Награда — добави Наградата.

— Колко сте интересни — каза Еми. — Никога не съм виждал такива. Вече познавам диметродона и скалозавъра, и купчина други зверове — той млъкна, наблюдавайки ги по детски. И Кармоди мълчеше, потиснат от размерите на тази ужасна глава с тясна паст, осеяна с два реда кинжали. Страшилище! Само очите — кръгли, нежни, доверчиви, не се връзваха със зловещия вид на динозавъра.

— Добре — каза накрая Еми. — Какво правите в нашия парк?

— Нима това е парк?

— Разбира се — каза динозавърът. — Детски парк. Та вие не сте дете, макар че сте малък.

— Прав си, не съм дете — каза Кармоди. — Попаднах във вашия парк по погрешка. Знаеш ли, искам да поговоря с баща ти.

— Дадено — каза Еми. — Качете се на гърба ми, ще ви заведа.

И щом Кармоди се настани по-удобно, Еми заподскача на югозапад. Отначало те се движеха по пътя — широко трасе, утъпкано от краката на безброй динозаври, твърдо като бетон. Ту тук, ту там те виждаха хидрозаври, които спяха под върбите или мучаха хармонично с ниските си приятни гласове. Кармоди попита за хидрозаврите, но Еми каза само, че баща му ги счита за „сериозен проблем“.

Пътят минаваше през горички от брези, клен и иглолистни дървета.

Зад частните горички започна истинска гора. Колкото по-дълбоко влизаха в нея, толкова повече динозаври срещаха. Земята бучеше под краката им, дърветата трепереха и облаци прах се рееха във въздуха. Бронирани гърбове се стържеха един о друг и само бързите завои, внезапните спирания и тръгвания помагаха да бъдат избегнати сблъсъците. И непрекъснат рев според правилата на уличното

движение! Просто беше страшно да се гледат тези хиляди бягащи динозаври. И каква миризма...

— Ето че стигнахме — каза Еми и спря така рязко, че Кармоди едва не се катурна от шията му. — Баща ми е тук.

Като се огледа, Кармоди видя, че Еми го е довел в малка горичка от секвоя. Един истински оазис на спокойствието. Два динозавъра бавно се разхождаха, без да обръщат внимание на суматохата само на петдесет метра от тях.

— Ей, татко — завика Еми. — Я виж какво намерих, виж, татенце!

Единият от динозаврите вдигна глава. Това беше тиранозавър доста по-голям от Еми с бели линии на синята кожа. Сивите му очи бяха налети с кръв.

— Колко пъти — започна той недоволно, — колко пъти съм те молил да не тичаш, когато идваш тук.

— Прости ми, татко, но виж какво съм...

— Ти винаги искаш да ти прощавам — назидателно каза тиранозавърът, — а си вършиш все своето. С майка ти постоянно разговаряме за поведението ти, Еми. Нито тя, нито аз бихме искали от тебе да излезе устат, невчесан битник, който няма понятие как би трябвало да се държи един възпитан динозавър. Обичам те, сине, но все пак трябва да се научиш...

— Тате, след това ми се карай. Най-напред погледни!

Старият тиранозавър гневно размаха опашка. Накрая наведе глава и видя Кармоди.

— Господи! — възкликна той.

— Добър ден, господине — каза Кармоди. — Името ми е Томас Кармоди. Аз съм човек. Не мисля, че сега на тази Земя има и други хора, пък макар и примати. Трудно ми е да ви обясня как попаднах тук, но дойдох с мирни намерения — завърши той твърде разумното си обяснение.

— Фантастика! — успя да каже само бащата на Еми, който се казваше Борг. — Говорещ бозайник!

ГЛАВА 18

Борг покани Кармоди в кабинета си, който се намираше под пищна разлистена плачеща върба. Седнаха, покашляха, помълчаха малко, за да съобразят с какво да започнат. Накрая Борг произнесе:

— И така, вие сте бозайник от бъдещето, нали?

— А вие сте влечуго от миналото?

— Никога не съм мислил за себе си като за същество от миналото — каза Борг. — Е, да предположим, че е така. А далеч ли е това бъдеще, откъдето идвате?

— Сто милиона години или нещо такова.

— О, бая дълъг срок.

Борг кимна и замънка. Кармоди разбра, че динозавърът не знае какво да каже още. Очевидно Борг беше обикновен обитател: гостоприемен, потънал в собствената си работа, добър съпруг, но неинтересен събеседник — типичен представител на тъмните тиранозаври от среден клас.

— Тъй-тъй — рече Борг, когато мълчанието стана тягостно. — И как е там, в бъдещето?

— Трудно — въздъхна Кармоди. — Суматоха. Пълно с нови изобретения, а те само затрудняват живота.

— Да-да-да — каза Борг. — Така си го представят бъдещето и нашите момчета с въображение. Някои даже пишат, че еволюцията ще протече така, че бозайниците ще започнат да доминират на Земята. Но аз смятам, че това е пресилено, гротеска.

— Навярно така ви изглежда — каза Кармоди.

— Какво, вашият вид доминиращ ли е?

— Е... един от доминиращите.

— А какво е положението с влечугите? Или по-точно какво правят тиранозаврите там, Във вашето бъдеще?

Кармоди не намери сили, за да каже, че тиранозаврите ще измрат, че са измрели шейсет милиона години преди да се появи човекът и въобще, че влечугите заемат третостепенно място в природата.

— Какво е положението ли? Точно тъй, както може да се очаква — каза Кармоди, чувствувайки се оракул, при това лъжлив.

— Добре, добре. Така си и мислех — каза Борг. — Ние сме силен народ, знаете ли, имаме и сили, и разум. Бъдещето не ни тревожи — продължи Борг, преминавайки в закръгления стил на следобеден оратор. — Е, има и други видове динозаври, може би по пътя сте забелязал и хидрозаври.

— Да, забелязах ги. Пееха...

— Винаги пеят тези типове — каза Борг сурово.

— Ядете ли ги?

— Небеса! Разбира се, че не. Хидрозаврите са разумни. Единствените разумни същества на планетата, ако не се броят тиранозаврите.

— Вашият син каза, че те са „сериозен проблем“.

— Да, проблем са — потвърди Борг с повишен глас.

— В какъв смисъл?

— Мързеливи са. И още тъжни и груби. Зная какво говоря, имах слуги-хидрозаври. Нямаат самолюбие, нямаат стремежи, идеи. Никога не знаят кой ще ги нахрани, даже не се тревожат от това. Не ви гледат в очите, когато разговарят с вас.

— Но пеят хубаво.

— Е да, пеят. Някои от най-добрите ни изпълнители са хидрозаври. И за тежка работа ги бива, ако има кой да ги наглежда. Външността им подвежда, този патешки клюн... Но не е вината в тях, какво да се прави. А в бъдеще проблемът с тях ще бъде решен...

— Да — каза Кармоди. — Расата им е изчезнала.

— Може би е за добро — каза Борг. — Да, мисля, че е за добро.

Кармоди и Борг разговаряха няколко часа. Кармоди научи също за урбанистичните проблеми на влечугите. Гористите градове бяха препълнени, защото все повече гущери напускаха селата, заради удобствата на цивилизацията. Изострен е до крайност транспортният проблем. Препълнени градове — това беше резултатът от демографския взрив. Но то не беше единственото. В много страни гущерите почти гладуваха.

— Имаме маса проблеми — въздъхна Борг. — Някои от най-добрите ни умове са изпаднали в отчаяние. Но аз съм оптимист. Ние, гущерите, и в миналото сме виждали тежки моменти и все пак

успяваме да удържим. Ще разрешим и новите проблеми. По моему у нас, динозаврите, има вродено благородство, искра на разум. Не мога да повярвам, че тя ще угасне.

Кармоди кимна: „Ще издържите“. Какво остава на джентълмена, освен да лъже?

— Благодаря ви — каза Борг. — А сега, предполагам, ще трябва да поговорите с другаря си?

— С какъв другар?

— Имам предвид бозайника, който стои зад гърба ви.

Кармоди веднага се обърна и видя нисичък дебел човек с очила, с чанта и с чадър.

— Господин Кармоди? — попита той.

— Да, аз съм Кармоди.

— Аз съм Саргис от Бюрото за Подоходен Данък. Заставихте ме да ви гоня, но от Бюрото не можете да се скриете.

Борг каза: „Това не ме засяга“. И се отдалечи безшумно, удивително за такъв огромен тиранозавър.

— Странни приятели имате — каза Саргис, гледайки след него. — Но това не е моя работа, макар че ФБР може да прояви към него интерес. Аз съм тук изключително заради данъците от 1965 и 66 година. В чантата си имам заповед за задържане, напълно редовна е, можете да се уверите. Предлагам да ме последвате. Моята машина на времето е паркирана зад онова дърво.

— Не! — каза Кармоди.

— Съветвам ви да размислите — настояваше данъчният. — Делото ви може да бъде разрешено чрез удовлетворяване и на двете заинтересовани страни. Но трябва да се реши незабавно. Правителството на САЩ не обича да го карат да чака...

— Казах не! — извика Кармоди. — Измитайте се! Зная кой сте!

Защото без съмнение, това беше неговият хищник. Грубата имитация на служител от Бюрото за Данъци не можеше да заблуди никого. И чантата, и чадърът бяха пришити към лявата ръка. Чертите на лицето бяха правилни, но хищникът беше забравил да сложи уши. И най-нелепото: коленете му се свиваха назад.

Кармоди се обърна, за да си отиде. Хищникът не мръдна от мястото си. Очевидно не беше в състояние да го последва. Той зави от глад и от ярост. И изчезна.

Кармоди не успя да се поздрави с избавлението, защото миг по-късно той също изчезна.

ГЛАВА 19

— Влезте! Влезте!

Кармоди само мигаше на парцали: от динозаврите нямаше помен. Сам той не се намираше в гора от кредния период, а в малка прашна стаичка, където каменният под студенееше на краката му, прозорците бяха замъглени от сажди и пламъкът на високите свещи неспокойно трептеше от течението.

Зад високото бюро седеше човек. Имаше дълъг нос, скулесто лице, клепнали уши, кафява бенка на лявата буза, тънки и безкръвни устни.

Човекът каза:

— Аз съм мое преподобие Клайд Бидл Сизрайт. А вие, разбира се, сте господин Кармоди, когото така любезно изпраща при мен господин Модсли. Седнете, моля. Надявам се, че пътуването от планетата на господин Модсли беше приятно.

— Повече от приятно — изръмжа Кармоди. Може би думите му звучаха невежливо, но внезапните прехвърляния от свят в свят бяха започнали да му опротивяват.

— Е, как я кара господин Модсли? — попита Сизрайт с усмивка.

— Повече от чудесно. Къде съм сега?

— Нима моят секретар в приемната не би е обяснил?

— Не видях никакви секретари и никакви приемни не съм виждал!

— Ай-ай-ай! — нежно закудкудяка Сизрайт. — Сигурно приемната е излезнала пак от фаза. Десет пъти я поправям, но тя вечно се десинхронизира. Знаете ли, това дразни клиентите, а секретарят си пати най-много — бедният, също излиза от фаза и понякога не може да се прибере в къщи при семейството по цяла седмица, па и повече.

— Да, лоша работа — каза Кармоди, чувствавайки се близо до истерия. — Няма ли все пак — продължи той, едва сдържайки се, — да ми обясните като начало що за място е това и как да си отида в къщи?

— Успокойте се — каза Сизрайт. — Ще пийнете ли чашка чай? Не? Това, както благоволихте да се изкажете, място, представлява Всегалактично Бюро за Координати. Уставът ни е на стената. Можете да се запознаете.

— А как попаднах тук? — попита Кармоди.

Сизрайт се усмихна и пошава с пръсти.

— Много просто, господине. Когато получих писмото на господин Модсли, веднага се разпоредих да предприемат издирване. Чиновникът ви откри на Земя В 3444123С22. Явно не беше вашата Земя. Разбира се, господин Модсли е направил за вас всичко, но да определя координати той не умее. Затова се реших да ви преместя в бюрото. Ако желаете да се върнете на гореспоменатата Земя...

— Не, не! — каза Кармоди. — Само не мога да разбера къде... Вие, струва ми се, казахте, че това е служба за определяне на координати?

— Всегалактическо Бюро за Координати — поправи го любезно Сизрайт.

— Значи, не съм на Земята.

— Разбира се, че не сте. Или да се изкажа по-точно, не сте в никой от възможните, вероятни, потенциални или темпорални светове със земна конфигурация.

— Добре, прекрасно — каза Кармоди, дишайки тежко. — А вие, господин Сизрайт, бивали ли сте някога в някоя от тези земи?

— Уви, не съм имал щастието. Предвид на работата си, длъжен съм почти неотлъчно да седя в кантората.

— Така значи! — изрева Кармоди. — Никога не сте бил на Земята, както вече казахте. Тогава защо, дявол да ви вземе, седите в тая идиотска стаичка на свещи, при това с цилиндър, като от книжка на Дикенс? Защо, а? Искам просто да чуя какво ще кажете, защото вече зная този трижды проклет отговор! Просто намерил се някой кучи син, който ме е упоил с билки. Всичко това ми се привижда — цялата тази кучешка щуротия, а вие самият, недоносче такова с орлов нос, заедно с вашите усмивки, също ми се привиждат!

Кармоди се отпусна на стола, пухтящ като локомотив, взирайки се в Сизрайт. И чакаше всичко най-после да се разпръсне, да изчезнат нелепите видения, а самият той да се събуди в леглото си, в квартирата

си или на дивана у някой приятел или, в най-лошия случай, в болнична стая.

Но нищо не се разпръсна. Триумфът не се състоя и Кармоди почувствува, че повече не може да съобразява, но и това вече не му правеше впечатление — толкова беше уморен...

— Завършихте ли монолога си? — попита с леден тон Сизрайт.

— Завърших го — въздъхна Кармоди. — Извинете.

— Не се измъчвайте — каза спокойно Сизрайт. — Вие сте преуморен, естествено. Но не ще мога да ви помогна, ако не се стегнете. Разумът може да ви върне у вас. Истерията няма да ви заведе никъде.

— Отново ви моля да ми простите — избърбори Кармоди.

— Колкото до тази стая, която ви плаши тъй много, аз я декорирах специално за вас. Разбира се, епохата е подбрана приблизително, но това можах да направя с краткото време, с което разполагах. И го направих само, за да се чувствуваше в къщи.

— Добре сте го замислили — каза Кармоди. — Значи и външността ви...

— Разбира се — усмихна се Сизрайт. — И себе си декорирах по същия начин. Не е много трудно. На клиентите ни такива фокуси се нравят.

— И на мен ми харесва — съгласи се Кармоди. — Сега разбирам, че то успокоява.

— Това исках, да се успокоите — каза Сизрайт. — А по въпроса за туй, че всичко е ваш сън... в него има нещо!... Защото, строго казано — продължи той, — между въображаемите и действителните събития няма голяма разлика. Разликата е само в термините. Между впрочем, сега нищо не ви се присънва, господин Кармоди. Дори да беше сън, трябва пак да постъпите по същия начин.

— Нищо не разбирам — каза Кармоди. — Само ви вярвам, че всичко е действителност... — Той се засмя. — Но едно нещо не мога да разбера: защо всичко ми е познато? Искам да кажа, че Галактичният Център прилича на нашия Радио-възел, а Борг-динозавърът не говори като динозавър, даже не така, както би трябвало да говори един говорещ динозавър! И...

— За бога, не се измъчвайте!

— Извинете.

— Искате да ви обясня — продължи Сизрайт, — защо действителността е такава, каквата е. Но това не може да се обясни. Просто трябва да се научите да пригаждате предразсъдъците си към новите факти. Не бива да очаквате, че действителността ще се приспособява към вас. Ако се срещнете с необикновено явление — нищо не можете да направите. Ако се сблъскате с обичайно нещо — пак нищо не можете да сторите. Разбирате ли ме?

— Мисля, че да.

— Отлично. Сигурен ли сте, че не искате чай?

— Благодаря, не искам.

— Тогава да помислим как можете да се върнете в къщи. На гости е хубаво, но в къщи е още по-хубаво. Нали тъй?

— Разбира се, че е по-хубаво — съгласи се Кармоди. — А трудно ли ще ви бъде?

— Трудно? Не бих казал — проточи Сизрайт. — Работата, разбира се, е сложна, изисква точност и даже е свързана с известен риск. Но трудна не бих я нарекъл.

— Кое считате за наистина трудна работа?

— Квадратните уравнения — без да се замисля каза Сизрайт. — Никога не можах да се науча да ги решавам, макар да съм пробвал много пъти. Това, господине, е трудно!

— А знаете ли къде е отишла моята Земя? — попита Кармоди.

— „Къде“ — не е проблем. „Къде“ вече ви отправиха, но от това не излезе нищо, защото „Кога“ се оказа далеч от търсеното. Сега, предполагам, ще попаднем на вашето лично „Кога“ без излишна трудност. „Каква“ Земя — ето къде е дяволията!

— Непреодолимо ли е?

— Преодолимо е — каза Сизрайт. — Трябва само да се разсортират Земите и да се изясни коя от тях е вашата. Проста работа. Както биха казали у вас: да простреляш риба в бъчва. А сега на работа! — възкликна Сизрайт, триейки енергично ръце. — С колегите подбрахме известно количество светове. Между впрочем, предполагаме, че вашият свят ще бъде между тях. Но да го разпознаете, можете само вие.

— Трябва да ги огледам ли?

— Нещо подобно. По-точно, трябва да ги посетите. Щом си изясните ситуацията, веднага ми съобщавайте дали сме попаднали във

вашия свят или сме ви пратили в чужд. Ако е вашият — край! Ако е друг — ще ви преместим в следващия от вероятните.

— Много разумно — каза Кармоди. — А много ли са на брой вероятните земи?

— Невероятно много! Обаче се надяваме да успеем бързо, ако само...

— Какво „ако само...“

— Ако хищникът не ви настигне преди това.

— Моят хищник?

— Той продължава да е по следите ви — каза Сизрайт. — Както вече знаете, устройва ви клопки като избира за стръв някой от собствените ви спомени. Това са „земноформни сцени“ — така бих ги нарекъл, те трябва да ви омотаят, да ви подлъжат и да ви заставят, без да подозирате, да отидете право в устата му.

— Мислите ли, че той ще се домъкне и във всички ваши светове?

— Разбира се! Няма безопасно скривалище. Но запомнете: всяко добро действа открито. Всяко зло непременно хитрува, крие се страхливо зад илюзии, маски, мечти... Е, какво толкова, досега вие успяхте да се измъкнете благополучно...

— Да, провървя ми. Поне досега.

— Значи сте щастливец. Тъй че, дръжте се мъжки, Кармоди. Смелостта, знаете ли... ъ-ъ... планета повдига! Вярно ли е? Изучавайте световите, пазете се от илюзии, излизайте сух от водата и гледайте да не пропуснете от уплаха собствения си свят.

— А ако случайно го пропусна? — попита Кармоди.

— Тогава издирването няма да има край никога. Броят на възможните земи не е безкраен, но просто няма да ви стигне животът да изгледате всички и да започнете отново!

— Добре — каза Кармоди. — Очевидно друг път няма. Моля ви, господин Сизрайт, нека да започнем. И ви благодаря за грижите и търпението...

— Моля — каза Сизрайт доволен. — Да се надяваме, че още първият свят ще се окаже онзи, който ви е нужен.

ЧАСТ IV. КОЯ ЗЕМЛЯ?

ГЛАВА 20

... И тъй, попаднахме някъде, кой знае къде, кога и на коя Земя? Бъдете уверени, обаче, само не и Кармоди, който се озова в град много подобен на Ню Йорк. В много подобен, но дали в него?

— Този Ню Йорк ли е? — попита Кармоди.

— Дявол го знае! — отвърна някой.

Кармоди се огледа и схвана, че гласът идва от черния чадър, който държеше в ръце.

— Ти ли си, Наградо? — попита той.

— Какво мислиш, че е някое шотландско пони?

— Къде беше досега?

— В отпуск. В кратък, но заслужен отпуск — каза Наградата. — И нямаш право да се оплакваш. Отпуските са предвидени в договора между Амалгамираните Награди на Галактиката и Лигата на Реципиентите.

— Не се оплаквам — каза Кармоди. — Просто така... Е, няма значение!... Виж сега: това място е буквално моята Земя. Буквално като в Ню Йорк!...

Край тях се стелеше градът. Поток от коли и хора. Блясък на реклами. Пълно с театри, пълно с павильони, пълно с хора. Пълно с магазини, с обявления за евтина разпродажба по случай фалит. Пълно с ресторанти — най-големите се наричаха „Северен“, „Южен“, „Източен“, „Западен“, а във всички — стандартни бифтеци и картофено пюре. Девоичета в дрешки мидллес танцуваха под звуците на дрезгава музика.

— Ето как се живее весело! — възкликна Кармоди, като си облиза устните.

— Чувам само звукът на монетите в касата — отбеляза Наградата с тон на моралист.

— Недей да лицемериш! — рече Кармоди. — Струва ми се, че съм у дома.

— Надявам се, че грешиш — отвърна Наградата. — Това място ми действа на нервите. Вгледай се както трябва.

Кармоди позна, че седи на ъгъла на Бродуей и 50-ата улица. Ето го и входът на метрото — право пред него. Да, той си е у дома! И побърза да се спусне по стълбите. Всичко беше познато, радваше и натъжаваше едновременно. Мраморните стени гинеха от влага. Блестящата монорелса изскачаше от един тунел и изчезваше в друг...

— Ох! — възкликна Кармоди.

— Какво има? — попита Наградата.

— Няма нищо... Премислих. Я по-добре да се върнем на улицата.

Той бързо се върна назад — към светлото правоъгълно небе. Но пътя му прегради кой знае откъде появила се тълпа. Кармоди започна да се провира през нея към изхода, а тълпата го тласкаше назад. Мокрите стени на метрото затрепереха и трескаво пулсираха. Святкащата монорелса изскочи от мястото си и се протегна към него, подобно на бронзово змийско езиче. Кармоди затича, събаряйки хората насреща си, но те веднага се изправяха на крака като човечета с оловна тежест. Мраморният под стана мек и лепкав. Краката на Кармоди се запънаха, хората го наобиколиха в кръг, а монорелсата надвисна над главата му.

— Сизрайт! — завика Кармоди. — Измъкнете ме от тук!

— И мен! — запищя Наградата.

— И мен! — заскимтя хищникът, защото се беше престорил ловко на подземна станция, в чиято паст така невнимателно се бе намъкнал Кармоди.

— Сизрайт!

И нищо!... Всичко остана както си беше. Кармоди с ужас помисли, че Сизрайт може да се е заблеял някъде: я на обяд, я в тоалетната, я да говори по телефон. Синият правоъгълник на небето ставаше все по-малък. Входът като че ли се затваряше. Около него фигурите започнаха да губят приликата си с хора. Стените станаха пурпурночервени, издуха се, напругаха се и започнаха да се движат. Гъвкавата монорелса се обви жадно около краката на Кармоди. От утробата на хищника долиташе къркане и потече обилна слюнка.

— Помощ! — продължи да крещи Кармоди. — Сизрайт, помогнете!

— Помогнете, помогнете му! — заплака Наградата. — Или ако ви е трудно, помогнете поне на мен. Извадете ме от тук, а аз ще дам

обявление във всички големи вестници, ще организирам комитети и групи за действие, ще изляза на улиците с плакати, за да убедя целия свят, че Кармоди трябва да бъде отмъстен. По-нататък ще се посветя...

— Стига си дрънкар! — каза гласът на Сизрайт. — Срамота е! А що се отнася до вас, Кармоди, трябва да мислите, преди да влизате в устата на своя враг. Моята служба не е създадена само за да ви измъква от примката в последния миг!

— Но сега ще ме спасите, нали? Нали ще ме спасите? — молеше Кармоди.

— Направих го вече! — каза Сизрайт.

ГЛАВА 21

И Кармоди отново беше в град, подобен на Ню Йорк — този път стоеше пред хотел „Уолдорф-Астория“.

Носеше солидно палто от фирмата Барбери. Това веднага можеше да се разбере по етикета, зашит не под яката, а отвън, на десния ръкав. И другите етикети се оказаха отвън, така че всеки можеше да прочете, че Кармоди има риза от Ван Хезън, вратовръзка от Графиня Мери, костюм от Харта и Шефнер, носни кърпички Ван Кемп, обувки от кордовска кожа от Ллойд и Хейг, шапка „борсалино“, правена при Райм от Милано. Освен това от Кармоди струеше слаб мирис на мъжки одеколон „Мъх от дъб“ на фирмата Аберкромби и Фитч.

Беше като от кутия изваден, всичко на него бе безупречно и все пак, нима това е истинският шик? А той е честолубив, ще му се да върви напред и нагоре — да стане от онези, които имат на масата си чер хайвер не само на Нова година и които употребяват след бръснене одеколон „Оникс“, носят ризи от братя Брукс, а пардесюта — само от Пол Стюарт.

Но за да стане това, нужно е да се добере до категорията на Потребители А-АА-ААА, вместо посредствената категория В-ВВ-АААА, на която го бе обрекъл скромният му произход. Просто му е необходим висш разряд. С какво е по-лош от другите? Дявол да го вземе, та нали той беше първи по техника на потреблението сред своите съвипускници от гимназията! Цели три години Потребителският му индекс беше не по-нисък от деветдесет процента. Лимузината му, неговият „Додж-Хорек“, беше безупречно елегантна кола. Тогава защо не го повишиха в по-горна категория? Забравили са го? Не са го забелязали?

Сега той ще играе „ва-банк“. Рискът е гигантски. Ако пропадне, могат с едно мигане на окото да го изхвърлят от службата и завинаги да остане зачислен в редиците на потребителските парии, в категорията НТС-2 (нестандартни търговски стоки клас 2).

Сега в него живееха два Кармоди.

Всички чувства, мисли и действия се струваха естествени само на единия Кармоди (неговото активно Аз). А другият Кармоди (рефлекторното Аз) наблюдаваше активното с голямо удивление.

Активното Аз се нуждаеше от подкрепа преди изпитанията в огън и вода. Кармоди премина през бар „Астория“, долови погледа на бармана — онзи и уста не беше отворил, когато той изкрещя: „Повтори, другарче!“ (Не беше важно, че не му бяха казвали нищо и нямаше какво да се повтаря.)

— Сядай, Мак — каза барманът, като се усмихваше. — Ето ти „Балантайн“. Силно, ароматно и приятно на вкус питие! Препоръчвам ти го!

Дявол да го вземе, всичко това Кармоди трябваше да каже сам — просто го изпревариха! Той седна, отпивайки замислено от бирата.

— Ей, Том!

Кармоди се обърна. Беше Нйт Стин, стар приятел и съсед. Също от Ню Джърси.

— А аз пия кола — каза Стин. — След колата съм по-весел. Препоръчвам ти я!

Кармоди пак се изложи. Изпи бирата на един дъх и извика: „Ей, приятел, я повтори! Ще си го повтарям до зори!“ Посредствена уловка, но по-добре с нея, отколкото без нея.

— Какво ново? — попита той Стин.

— Разкош! Жена ми от сутринта е в Майями — каза онзи. — За една седмица. Вземаш слънчевия рейс „Америкън еървейз“ и след два часа, дори по-малко, си на плажа!

— Отлично! И аз днес изпратих моята на острова — подхвана Кармоди (в действителност неговата Елен си беше в къщи). — Пратете жена си на Бахамските острови и няма да имате семейни драми!

— Правилно! — прекъсна го Стин. — Но ако имате само една седмица отпуск, защо трябва да губите скъпоценни дни за далечни морски пътешествия, когато под носа ви е очарователното село Марлборо!...

— Вярна мисъл! — подхвана Кармоди. — Освен това...

— Недокосната природа, комфортни къщички — прекъсна го Стин. — Живея си на дача, затова не плача!

Това си беше негово право: той предложи темата.

Кармоди отново извика: „Ей, приятел, я повтори!“ Но не можеше да крещи до безкрайност „повтори“. Нещо не беше в ред и в него самия, и в околните, и в тая задължителна игра! Но какво? Това сега не можеше да схване никак.

А Стин, спокоен, стегнат, се обтегна на стола, демонстрирайки новите си небесносини подпльнки за мишниците, пришити, разбира се, отвън, отново задрънка:

— А когато ги няма жените ни, кой ще пере? Разбира се, ние!

Това вече беше удар! Но Кармоди се опита да го превари.

— Ей — каза той, хилейки се. — Помниш ли песничката: „Я виж, старче, бельото ми е къде-къде по-бяло от твоето!“

И двамата се разкискаха неудържимо. Но веднага Стин се наклони напред и постави ръкава на ризата си до ръкава на ризата на Кармоди, вдигна вежди и отвори уста.

— Ей — каза той. — Все пак моята риза е по-бяла!

— Виж ти! — отвърна Кармоди. — Чудно! Имаме една и съща марка перални машини, а ти переш на „Невинност“, нали?

— Не, моята е „Снеговете на Килиманджаро“! — ехидно каза Стин. — Препоръчвам ти я!

— Уви! — замислено въздъхна Кармоди. — Значи „Невинността“ ме подведе...

Той изобрази разочарование, а Стин изсвири с уста победен марш. Кармоди си помисли дали да поръча още от прехвалената бира, но тя беше прясна, пък и Стин беше твърде ловък за него партньор.

Той заплати бирата с кредитна карта и се запъти към службата си на 51 етаж, № 666, 5-ия булевард. Служителите, които срещаше, се опитваха да го вмъкнат в рекламните си комбинации. Обикновено Кармоди ги поздравяваше с демократично дружелюбие, но сега не можеше да си позволи да се отклонява. Идваше решителният час. Ако си се осмелил да се включиш в съревнованието на Потребителите, ако искаш да се покажеш достоен не за вехтории, а за Вещи, Които На Този Свят Имат Истинска Цена, например швейцарски шал в девствените дебри на щата Мемфис или лимузина Порше 911-С, каквато предпочитат Хората, Считащи Се За Сол На Земята — ако значи искаш да имаш вещи от такава класа, длъжен си да докажеш, че ги заслужаваш! Парите са си пари, произходът — произход, но трябва и целенасоченост. Трябва да докажеш, че си от Особен Сой — от

Хората, които могат да Престъпят, да поставят на карта всичко, за да спечелят веднага всичко.

— Напред към победата! — рече си Кармоди, като удари юмрук в длан. — Речено-сторено!

И геройски разтвори вратите на мистър Юберман, на своя началник.

Кабинетът беше още празен. Но Юберман трябваше да се появи всеки момент. И когато се появи, Томас Кармоди ще му каже: „Мистър Юберман, вие, разбира се, можете да ме изхвърлите веднага на улицата, но съм длъжен да ви разкрия истината: устата ви мирише отвратително!“... И след пауза още един път така. „Мирише отвратително!“ А след това: „Но аз намерих...“

В мечтите всичко е просто, но когато дойде до дела? Ако си Истински Мъж, нищо не може да те спре, когато си се наел да се бориш за внедряване на най-новите постижения на хигиената и за собственото си издигане напред и нагоре! Кармоди вече усещаше устремите към него погледи на тези полулегендарни личности — техни величества Промислениците.

— Привет, Карми! — изстреля Юберман, влизайки с големи крачки в кабинета. (Красив човек с орлов профил, с леко прошарени бакембарди — благороден признак за високо положение. Рогова рамка на очилата с три сантиметра по-широка от рамката на Кармоди!).

— Мистър Юберман — започна с треперящ глас Кармоди. — Разбира се, вие можете да ме изхвърлите на улицата, но аз...

— Кармоди — прекъсна го началникът. Гръдният му баритон прекъсна слабичкия фалцет на подчинения, както хирургическият скалпел марка „Персона“ разсича повехналата плът. — Кармоди, днес аз открих най-възхитителната паста за зъби! „Целуни ме!“ Моят дъх час след час става все по-благоуханен. Препоръчвам ви я!

Фантастична развръзка: шефът сам се бе натъкнал на същата паста, която Кармоди се готвеше да му натрапи, за да получи своето! И тя наистина действуваше. От устата на Юберман вече не дъхтеше на помийна яма след дъжд. Сега го чакаха сладки целувки. От момичета, разбира се. Нямаше намерение да се целува с Кармоди.

— Чували ли сте за тази паста? — И Юберман излезе, без да дочака отговор.

Кармоди се усмихна тъжно. Отново бе претърпял поражение, но от това му стана по-леко. Светът на потреблението се оказа ужасен и фантастично уморителен. Може да е добър за хора от друг сорт, но Кармоди не беше от същото тесто. Значи, стига!

Той знаеше, че ще му бъде жал да се раздели със своите потребителски придобивки, с велуреното си кепе, с просвяткащата вратовръзка и с портфейла „Всичко мое нося със себе си“, със стереоуредбата КЛХ–24 и особено с най-модно скроената полушубка с разкошна яка „Лейкленд“.

— Е-е... Колкото по-зле, толкова по-добре! — каза си Кармоди.

— Наистина ли? Гледай го ти! — каза единият Кармоди на Другия. — Пък много бързо се приспособи тук, а?

Двамата Кармоди се погледнаха един друг с разбиране, направиха равносметка и се сляха.

— Сизрайт! Изведете ме от тук...

ГЛАВА 22

С обичайната си точност Сизрайт го прехвърли на следващата от вероятните Земи. Преместването стана по-бързо и от мигване — толкова бързо, че времето се плъзна назад и остана нещичко от него: Кармоди изохка, преди да го тласнат. От това възникна противоречие, много малко, но все пак противозаконно! Обаче Сизрайт оправи нещата, като го избърса и началствата не усетиха нищо. Всичко мина без последствия, ако не се броят дупчиците в пространство-времето, които Кармоди дори не забеляза.

Той се намери в малко градче. Не беше трудно да го познае: Мейплууд, щат Ню Джърси. Кармоди бе живял в него от третата до осемнадесетата си година. Да, това беше неговият дом, ако въобще някога бе имал дом.

Или по-точно, това беше неговият дом, ако Мейплууд беше Мейплууд.

Кармоди стоеше на ъгъла на Дюранд-род и Мейплууд авеню — точно срещу него беше търговският център, зад него — покрайнините с многобройните кленове, дъбове, орехи и брястове. Вдясно — читалнята „Християнска наука“, вляво — железопътната гара.

— Е, как сме, пътешественико? — произнесе глас изпод дясното му рамо. Кармоди погледна надолу и видя в ръката си красив транзистор. Естествено, беше Наградата.

— Ти пак си се изменил!

— Такъв съм си, метаморфичен по природа — каза Наградата. — Променям се, без сам да го очаквам. Нима трябва непрекъснато да ти напомням за присъствието си?

— Би било по-удобно — отбеляза Кармоди.

— Гордостта не ми позволява да се натрапвам — каза Наградата. — Озовавам се, когато ме повикат. А щом не ме викат, значи не съм нужен. По време на последния ни престой в онази Земя ти въобще нямаше нужда от мен. Затова ходих с приятели да пийнем нещо.

— Добре, добре! Остави ме сега да се съсредоточа!

— Няма да продумам дума. Само искам да те попитам: върху какво ще се съсредоточиш?

— Това място прилича на родния ми град — каза Кармоди. — Искам да разбера: той ли е или не е.

— Толкова ли е трудно? — попита Наградата. — Който знае как изглежда родният му град, ще си го познае.

— Когато живеех в него, не го разглеждах. А откак съм го напуснал, съм го и забравил.

— Е, ако сам не можеш да познаеш кой дом е твой и кой не е, никой не може да ти помогне. Надявам се, че го помниш?

— Помня го — каза Кармоди и изведнъж с ужас помисли, че навярно няма да успее да намери своя истински дом. И той пое бавно по Мейплууд авеню.

ГЛАВА 23

Като че ли всичко беше както трябва да бъде. През деня в Мейплуудския театър въртяха на екрана „Сага за Елефантина“, италианско-френски филм на Жак Мара, блестящия млад режисьор, който вече беше дал на света сърцераздирателния филм „Песента на моите язви“ и комедията „Париж — четири пъти Париж“. На сцената гастролираше — „минавайки, само един път!“ — новата вокална група „Яконен и Фунги“.

Кармоди се спря пред галантерийния магазин на Марвин и заразглежда витрината. Видя мокасини, джинси с етикет „Кучешка дрипа“, шалчета със странни картинки и бели ризи с двойна яка. В съседство, в книжарницата, Кармоди поразгърна последната книжка на „Колерса“, прелисти „Либерти“, забеляза още „Манси“, „Черният котарак“ и „Шпионин“. Току-що беше пристигнало утринното издание на „Сан“.

— Е? — попита Наградата. — Твоят град ли е?

— Рано е да се каже — отвърна Кармоди. — Но изглежда, че е същият.

Той пресече улицата и надникна в закусвалнята на Едгар. Не се беше изменила ни най-малко. На столче седеше и дъвчеше содена питка миловидна девойка — Кармоди веднага я позна.

— Лана Търнър? Как я караш, Лана?

— Екстра, Том. Къде беше изчезнал?

— Бях се заплеснал по нея в последния клас — обясни Кармоди на Наградата, като излезе от закусвалнята. — Забавно е като си спомниш всичко това!

— Забавно, забавно! — със съмнение каза Наградата.

На следващия ъгъл, където Мейплууд авеню пресичаше Саутс Маунтън род, стоеше полицаи. Между две размахвания на палката, той се усмихна на Кармоди.

— А това е Бърт Ланкастър — каза Кармоди. — Той беше несменяем защитник в най-добрия отбор през цялата история на училището „Колумбия“. Погледни вън! Там стои човекът, който ми

махна с ръка, преди да влезе в железарския магазин. Това е Клифърд Уеб, директорът на училището ни. А виждаш ли блондинката под прозореца? Джин Харлоу, беше сервитьорка в ресторанта. Тя... — Кармоди понижи глас, — всички казват, че шавала.

— Познаваш маса хора — каза Наградата.

— Естествено! Нали съм израсъл тук. Мис Харлоу отива в салона за разкрасяване на Пиер.

— Ти познаваш и Пиер.

— Че как! Сега е фризьор, но по време на войната беше участник във френската Съпротива. Чакай, как му беше фамилното име... Аха, спомних си! Жан-Пиер Омон, така се казва. По-късно се ожени за Керъл Ломбард, една от местните.

— Много интересно — каза със скука в гласа Наградата.

— Да, за мен е интересно. Ето още един познат... Добър ден, господин кмете!

— Добър ден, Том — отвърна мъжът, като си повдигна шапката, докато отминаваше.

— Това е Фредерик Марч, нашият кмет — обясни Кармоди. — Страшна личност. Още помня кавгите му с тукашните радикали. Паул Муни, не си го чувал, нали?

— Да, да, само че не е точно тъй — каза Наградата. — Нещо не е както трябва. Не мислиш ли?

— Че защо! Казвам ти, че съм израсъл с всички тези хора. Познавам ги по-добре от себе си. Ето я и Полет Годард, там горе! Беше помощничка на библиотекаря. Ей, Полет!

— Здравей, Том! — отвърна жената.

— Не ми харесва тая работа — настояваше Наградата.

— Познавах се с нея много добре — каза Кармоди. — Беше в една компания с младеж от Мелбърн на име Хъмфри Богарт. Имаше вратовръзка на буболечки, представяш ли си? А веднъж се скарах с Лон Чени, училищния портиер. Дадох му да се разбере, между впрочем. Добре го помня, защото по това време ходех с Джин Хевок, а нейна най-добра приятелка беше Мирна Лой, а Мирна познаваше Богарт и...

— Кармоди! — прекъсна го с тревога Наградата. — Съвземи се! Чувал ли си някога за псевдоаклиматизацията?

— Не дрънкай врели-некипели! Казвам ти, че познавам тези хора! Тук съм израсъл и беше дяволски приятно да се живее в този град. Тогава хората не бяха лекета, а отстояваха нещата. Бяха личности, а не стадо!

— Сигурен ли си? Нали твоят хищник...

— По дяволите! Не искам повече да чувам за него! Виж, ето го Дейвид Нивън. Родителите му са англичани...

— Тези хора идват към теб!

— Естествено. Толкова време не са ме виждали!

Той стоеше на ъгъла, а хората прииждаха от всички посоки: от всички улички, улици, магазини и будки. Бяха стотици, буквално стотици, всички се усмихваха, стари добри приятели. Той забеляза Алън Лед, Дороти Ламур, Дари Бестер Креб. След тях Спенсър Трейси, Лайонел Баримор, Фред Бартоломю, Джон Уейн, Френсис Фармер^[1].

— Нещо не е както трябва! — твърдеше Наградата.

— Всичко е наред! — твърдеше Кармоди. Около него се трупаха приятели с протегнати ръце. Никога не се бе чувствувал така щастлив, от както напусна родния си дом. Как можа да ги забрави? Но сега всичко се бе върнало отново.

— Кармоди! — извика Наградата.

— Какво има?

— Тук винаги ли свири такава музика?

— Какво дрънкаш?

— Музиката. Не я ли чуваш?

Едва сега Кармоди обърна внимание на музиката. Свиреше симфоничен оркестър, само че не можеше да се разбере откъде идват звуците.

— Отдавна ли свири?

— Още като се появихме. Когато тръгна по улиците, се чуваше биене на барабани. Когато минаваше край театъра, във въздуха затръбиха тръби. Щом надникна в закусвалнята, дойде ред на стотици цигулки — една твърде сладникава мелодия. След това...

— Но това е музика към филми! — мрачно каза Кармоди. — Цялата тази помия се разиграва като по ноти, а аз не се и усещам!

Франшо Тон го докосна за ръкава. Гери Купър сложи лапата си на рамото му. Лейърд Грегър го обгърна като мечка. Шърли Темпл се

вкопчи в десния му крак. Останалите настъпваха все по-плътно и по-плътно, все така усмихнати...

— Сизрайт! — закрещя Кармоди — Сизрайт, за бога!...

[1] Вестниците и списанията, за които става дума, са прекратили отдавна съществуването си. А всички „приятели“, които среща Кармоди в илюзорния град на своето детство, са известни в миналото кинозвезди. — Бел.прев. ↑

ЧАСТ V. ЗАВРЪЩАНЕ НА ЗЕМЯТА

ГЛАВА 24

Отново Кармоди попадна в Ню Йорк, сега на ъгъла на Ривърсайд-Драйв и 99-а улица. Вляво на запад слънцето се спускаше зад „Хоризонт-Хаус“, а вдясно с цялата си красота сияеше рекламният надпис „Спрей“. Леките струи на изгорелите газове замислено поклащаха листата на дърветата на Ривърсайд-Парк, облечени в зеленина и сажди. Диви крясъци на истерични деца се примесваха с виковете на също толкова истерични родители.

— Това ли е домът ти? — попита Наградата.

Кармоди погледна надолу и видя, че Наградата отново се беше променила — сега беше часовник „Дик Треси“ със скрит стереорепродуктор.

— Прилича на моя — каза Кармоди.

— Интересно място — отбеляза Наградата. — Оживено. Харесва ми.

— Аха! — рече неохотно Кармоди, без съвсем да разбира какви чувства изпитва, подушил дима на родината.

Той тръгна към центъра. В Ривърсайд-Парк пламнаха светлини. И майките с детски колички побързаха да го отстъпят на бандитите и на полицейските патрули. Смогът пълзеше безшумно като котка. През него къщите изглеждаха като заблудили се циклопи.

Отпадните води весело бягаха по Хъдзън, а Хъдзън весело се вливаше във водопроводните тръби.

— Ей, Кармоди!

Кармоди се обърна. Настигна го мъж в протритото палто. Носеше чехли, бомбе и бяло шалче около врата. Кармоди позна Джордж Марунди, художник, не от процъфтяващите.

— Здравей, старче — приветствува го Марунди с протегнатата ръка.

— Здравсти — отвърна Кармоди, усмихвайки се заговорнически.

— Как живееш, старче? — попита Марунди.

— Сам знаеш — каза Кармоди.

— Откъде да зная — каза Марунди — когато и твоята Елен не знае.

— Е, да!

— Факт! Слушай, у Дик Тейт в събота ще бъдем по мъжки. Ще дойдеш ли?

— Факт! А как е Тейт?

— Сам знаеш.

— Ох, зная! — каза с горест Кармоди. — Все така ли е?

— Ти какво мислиш?

Кармоди сви рамене.

— Няма ли да ме представиш? — намеси се Наградата.

— Мирувай! — прошепна Кармоди.

— Ей, старче, какво е това, а? — Марунди се наведе и се втренчи в лакъта на Кармоди. — Магнитофонче, нали? Браво, старче! Брависимо! С програма е, нали?

— Не съм с програма — каза Наградата. — Автономен съм!

— Гледай ти! — възкликна Марунди. — Я гледай! Ей, ти, Мики Маус, какво можеш още?

— Що не си гледаш работата! — озъби се Наградата.

— Млъквай! — прошепна заплашително Кармоди.

— Брей, брей! — възхити се Марунди. — Сербез хлапак! Нали, Кармоди?

— Сербез е — съгласи се Кармоди.

— Откъде го намери?

— Намерил? От там, откъдето бях.

— Нямаше ли те? Ето защо не съм те виждал почти половин година.

— Вероятно заради това — каза Кармоди.

— Къде беше?

Кармоди се готвеше да му каже, че през цялото време е бил в Майями, но някой го дръпна за езика.

— Пътешествувах из Вселената — изтърси той, — видях жителите на Космоса. Те са също толкова реални, колкото сме и ние, нека всички го знаят.

— Виж ти! — подсвирна Марунди. — Значи и ти „тръгна на пътешествия“!^[1]

— Да, да, пътувах...

— Екстра! Като че ли се откъсваш, като че ли политаш, всички твои молекули се сливат с молекулите на света и се пробуждат тайнствените сили на плътта...

— Не е точно тъй — прекъсна го Кармоди. — Аз опознах силата на тези същества. В самите молекули, уви, няма нищо друго освен атоми. Открих реалността на другите, но същността им можах да усетя само със собствената си...

— Слушай, старче, май че си намерил истински „капки“, а не разреден боклук? Откъде си ги достави?

— Капките на чистия опит се придобиват от боклука на събитията — каза Кармоди. — Всеки иска да се добере до същността на нещата, но тя се разкрива само на избраници.

— Криеш, а? — закиска се Марунди. — Добре, старо. Всички го правят сега. Нищо. Аз се задоволявам с това, което ми попадне, не „пътувам“ лошо.

— Съмнявам се.

— Не се съмнявам, че се съмняваш. Шегувай се ти с това! Къде си тръгнал, на откриването ли?

— Какво откриване?

Марунди облещи очи!

— Старче, ти до такава степен си се разпътувал, че вече нищо не знаеш! Днес се открива най-значителната художествена изложба на нашето време, а може би на всички времена и народи.

— Що за перла на творението е тя?

— Тъкмо съм тръгнал — каза Марунди. — Защо не дойдеш?

Наградата започна да квичи, но Кармоди вече беше потеглил. Марунди му сервираше свежи клюки: за това как Комисията за антиамериканска дейност го обвинила в антиамериканизъм, но делото, разбира се, не дало никакъв резултат, въпреки че комисията продължила да го подозира; за новия сензационен проект за замразяване на хора; за това как пет въздушно-десантни дивизии успели да убият пет партизани на Виетконг; за дивия успех на многосерийния телевизионен филм на Би-Би-Си „Чудесата на златния век на капитализма“. Сред всичко това Кармоди узна накрая за безпрецедентния патриотизъм на „Дженеръл Мотърс“, изпратил полк от мисионери на границата с Кампучия. И така те стигнаха до 106-тата улица.

Докато Кармоди бе отсъствувал, няколко къщи бяха съборени и на тяхно място бе израсло ново съоръжение. Отдалеч приличаше на замък.

— Работа на великия Делваню — каза Марунди, — автора на „Капката на Смъртта–66“, знаменитото нюйоркско пътно платно, по което никой още не е преминал от единия до другия му край без авария. Същият Делваню, който проектира кулите Флеш Поинт в Чикаго, единствените вертепи в света, които направо и гордо бяха замислени именно като най-съвременните вертепи и бяха обявени за „неподменяеми“ от Президентската комисия по художествени престъпления в Урбанамерика.

— Да, спомням си. Уникално постижение — съгласи се Кармоди.
— А това как се нарича?

— Шедьовърът на Делваню, неговият опус магнус. Това, драги, е Дворец на Боклуците!

Пътят към Двореца минаваше изкусно през яйчени черупки, кори от портокали, костилки от авокадо и изядени раковини от стриди. Той прекъсваше при парадния вход, чиито двери бяха инкрустирани с ръждясали пружини от матрак. Над колонадата с полирани херингови глави беше изписан девизът: „Чревоугодничеството не е порок, умереността не е добродетел“.

Като минаха портала, Кармоди и художникът пресякоха открития двор, където весело свистеше фонтан от напалм. Преминаха през залата, направена от изрезки от алуминий, тенеке, полиетилен, полиформалдехид, поливинил, отпадъци от бакелит и бетон. От залата тръгваха във всички посоки галерии.

— Харесва ли ти? — попита Марунди.

— Н-не зная — каза Кармоди. — Какво представлява всичко това?

— Музей. Първият в света музей на човешките отпадъци.

— Виждам. А как се отнесоха към тази идея?

— За всеобщо учудване, с най-голям ентузиазъм. Разбира се, ние, художниците и интелектуалците, знаехме, че всичко е правилно. Въпреки това не очаквахме, че широката публика ще ни разбере така скоро. Но тя се оказа с добър вкус, бързо схвана същността. Бързо почувствува, че именно това е истинското изкуство на днешния ден.

— Почувствува? Мен също не ми се нрави...

— Не знаех, че си реакционер в естетиката!... Какво тогава ти харесва? Може би гръцките статуи или византийските икони?

— Не, разбира се. Но защо трябва да ми харесва тъкмо това?

— Защото, Кармоди, то е истинското лице на нашето време, а правдивото изкуство идва от реалността. Хората не обичат да гледат реалността в очите. Те се отвръщат от отпадъците — от тази неизбежна последица от техните наслади. Какво е отпадъкът? Това е паметник на потреблението! „Не искай и не хвърляй“ — такъв е вечният завет. Но той не е подходящ за нашата ера. Ти питаш: „Защо да се говори за отпадъците?“ Че какво? Я виж как говорим за пола, за насилието и за други важни неща!

— Ако въпросът се поставя така, тогава всичко изглежда в реда на нещата — каза Кармоди. — И все пак...

— Върви след мен, гледай и мисли! — подкани го Марунди. — И смисълът на видяното ще се издигне в мозъка ти като планина от боклук!

Те минаха в Залата на Външните Шумове. Тук Кармоди чу солото на клозетна раковина и улична сюита: алегрото на автомобилните мотори, скерцото на авариите и утробния рев на тълпата. В анданте се въздигна темата на спомените: грохота на винтомоторен самолет, тътнежа на боен чук и могъщия шум на компресора. Марунди отвори вратата „бум-рум“ — магнитофон, но Кармоди бързо изскочи оттам.

— Правилно — отбеляза Марунди. — Опасно е. Но мнозина могат да прекарат тук по пет-шест часа.

— Какво вие така?

— Това са записи на знаменити гласове — поясни Марунди. — Първият глас е на Еда Брен, полузащитника на „Грин Бей Пекърс“. Онзи пискливият, виещият е синтетичен звуков портрет на последния кмет на Ню Йорк. Това пък е гвоздеят на програмата: влюбеното мъркане на боклукчийския камион, когато гълта отпадъците. Прелестно, а? Сега напред! На изложбата на празни бутилки от уиски. Над нея е звукообонятелното копие на метрото — най-точно до последния щрих. Атмосферата е наситена с всички димни газове на Уестингхаус.

— Уф! — изпышка Кармоди. — Да се махаме!

— Обезателно. Но почакай минутка, това тук е галерията на стенните надписи.

Сега Марунди се обърна към Кармоди и каза назидателно:

— Драги мой, гледай и знай! Това е вълната на бъдещето. Някога хората са се съпротивлявали на изобразяването на действителността. Тези дни са отминали. Сега знаем, че изкуството само по себе си е вещ, с всичките си тенденции към излишества. Не поп-арт, бързам да отбележа, не изкуство на преувеличенията и издевателствата. Нашето изкуство е популярно, то просто съществува. В нашия свят ние приемаме без уговорки неприемливото и по този начин утвърждаваме естествеността на изкуството.

— Именно това не ми харесва — каза Кармоди. — Ей, Сизрайт!

— Какво си се развикал? — попита Марунди.

— Сизрайт! Сизрайт! Измъкни ме по дяволите от тук!

— Побъркал се е! — завика Марунди. — Има ли тук лекар?

Веднага се появи нисичък слаб човек в престилка. Той държеше малка черна чанта със сребърен етикет, върху който пишеше „Малка Черна Чанта“.

— Аз съм лекар — каза лекарят. — Позволете да ви прегледам.

— Сизрайт! Къде сте, дявол да ви вземе?!

— Хм-хм, да — проточи докторът. — Симптоми на халюцинаторно заболяване... М-да. Обърнете си главата. Минутка... М-да... Удивително! Бедният, сякаш е създаден за халюцинации!

— Докторе, можете ли да му помогнете? — попита Марунди.

— Повикахте ме тъкмо на време — каза докторът. — Засега положението е все още поправимо. Имам чудесно лекарство.

— Сизрайт!

Лекарят извади от Малката Черна Чанта спринцовка.

— Стандартно освежаващо средство — каза той на Кармоди. — Не се бойте. Не може да стори нищо дори на бебе. Приятна смес от ЛСД, барбитурати, амфетамини, транквилизатори, психоелеватори, стимулатори и други полезни препарати. И съвсем мъничко арсен, за да ви блесят косите. Спокойно.

— Проклятие! Сизрайт! По-скоро от тук!

— Не се вълнувайте, съвсем не боли! — дрънкаше докторът, като насочваше спринцовката.

И точно в този момент или почти в същия момент Кармоди изчезна.

Ужас и смайване обхвана Двореца на Боклуците, но след това всички дойдоха на себе си и отново се възцари олимпийско спокойствие.

Що се отнася до Кармоди, свещеникът каза за него: „О, най-достойний, сега твоят дух се възнесе в онова царство, където е сторено място за всички излишни на този свят!“

А самият Кармоди, хванат здраво от верния Сизрайт, потъна в бездните на безкрайните светове. Той се носеше в посока, която най-добре се характеризира с думите „надолу“ — през милиарди вероятни земи към купчината от малковероятни, а от тях — към облаците от невероятни и невъзможни.

Наградата се сърдеше:

— Това беше твоят собствен свят, ти избяга от своя дом, Кармоди! Съзнаваш ли го?

— Да, съзнавам го.

— И вече няма връщане назад.

— Съзнавам и това.

— Може би си мислиш, че ще намериш някакъв рай? — питаше насмешливо Наградата.

— Не.

— Тогава?

Кармоди поклати глава и не отвърна нищо.

— С една дума, забрави всичко! — каза Наградата с тъга. — Хищникът е тук някъде, твоята неизбежна смърт.

— Знам — каза Кармоди. — Постигнал съм вече всичко. Не може да се оцелее в тази Вселена.

— Това не е разумно — каза Наградата. — Ти пропусна всичко!

— Не съм съгласен — усмихна се Кармоди. — Позволи ми да отбележа, че в тази секунда съм все още жив!

— Но само за дадения момент!

— Винаги съм бил жив само в дадения момент — каза Кармоди. — И не съм разчитал на повече. Това беше и моята грешка — да чакам голямото. Възможностите са си възможности, а реалността — реалност. Такава е истината.

— И какво ти дава това мигновение?

— Нищо — каза Кармоди. — И всичко.

— Не мога вече да те разбирам — каза Наградата. — Нещо в тебе се е променило. Какво?

— Най-незначителното — каза Кармоди. — Просто магнах с ръка на вечността: всъщност никога не съм я имал. Просто излязох от играта, с която боговете се забавляват на своите небесни панаири. Не ме вълнува повече под коя черупка се крие зрънцето на безсмъртието. Нямам нужда от безсмъртие. Имам само един миг и той ми е достатъчен.

— Блажени Кармоди! — каза саркастично Наградата. — Само един дъх те отделя от смъртта. Какво ще направиш с твоя жалък миг?

— Ще го изживея — каза Кармоди. — За какво друго служат миговете?

[1] „Тръгвам на пътешествие“ — да стане човек наркоман, употребяващ ЛСД (жарг.) — Бел.прев. ↑

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, броеве
8–12/1982 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.